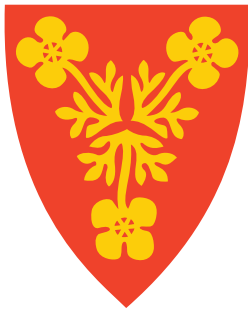

2020

TRE STAMMERS MØTE

EN ARTIKKELSAMLING FOR GRUNNSKOLEN

STORFJORD KOMMUNE
OMASVUONA SUOHKAN OMASVUONON KUNTA
9046 OTEREN

post@storfjord.kommune.no
www.storfjord.kommune.no, www.spraaksenter.no

Forfattere: Hege Koht Furnes & Silja Skjelnes-Mattila

Grafisk formgivning og illustrasjoner: Apestreker tegnekontor www.apestreker.no

FORORD

Dette heftet inneholder ti artikler, ett for hvert årstrinn i grunnskolen. Artiklene handler om Storfjord og *tre stammers møte*. Når vi snakker om begrepet *tre stammers møte*, så mener vi møtet mellom det norske, samiske og kvenske. Artiklene i dette heftet handler om ulike sider av dette møtet i Storfjord. Heftet er ment å belyse sider om hvem vi er og hvor vi bor. Artikkelheftet er ikke laget for å dyrke fortida, men for å forstå vår nåtid og de verdier vi legger til grunn i hverdagen.

Hvorfor har Storfjord tre blomster i kommunevåpenet?
Hvorfor har vi skilt i kommunen som er skrevet på tre språk?
Hvorfor feirer vi Samefolkets dag og Kvenfolkets dag?
Hva er bakgrunnen til at vi har så mange ulike dialekter i kommunen?
Og hvem var nå denne Læstadius som vi får høre om med jevne mellomrom?
Forhåpentligvis vil tekstene skape undring og diskusjon.

Storfjord kommune har *Mangfold styrker* som sin overordnede visjon. Kommunen bygger sitt omdømme på det kulturelle, språklige og religiøse mangfoldet som har preget lokalhistorien gjennom århundrer. I 2007 vedtok kommunestyret at virksomheten skal bygges på tre likeverdige kulturer og språk: samisk, kvensk og norsk.

Under arbeidet med heftet har vi fått innspill og ideer fra store og små i Storfjord kommune. Takk for inspirasjon og hjelp under arbeidet med artiklene.

Hege og Silja

INNHOLDSFORTEGNELSE:

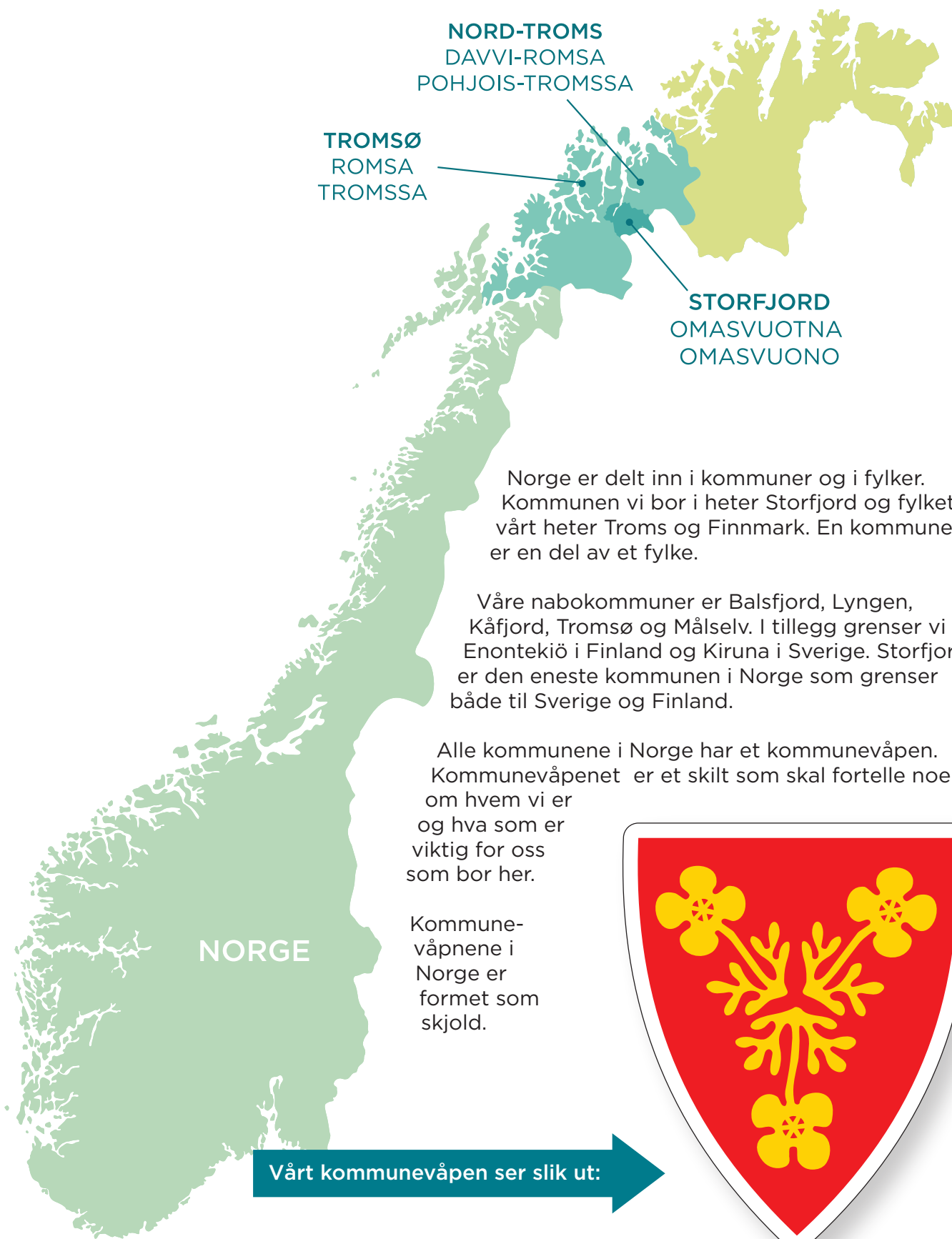
1 KOMMUNEVÅPENET VÅRT	s.4	s.24	SAMER OG SAMISK SPRÅK	6
2 EN TRESPRÅKLIG KOMMUNE	s.8	s.28	LÆSTADIANISMEN OG LÆSTADIUS	7
3 FLAGG OG MERKEDAGER	s.12	s.32	FORNORSKNING	8
4 MATTRADISJONER	s.16	s.38	NORDNORSKE DIALEKTER	9
5 KVENER OG KVENSKE SPRÅK	s.22	s.46	VANDRINGSSTIER OG MØTESTEDER	10

Teksten er beregnet på 1. årstrinn.

KOMMUNEVÅPENET VÅRT

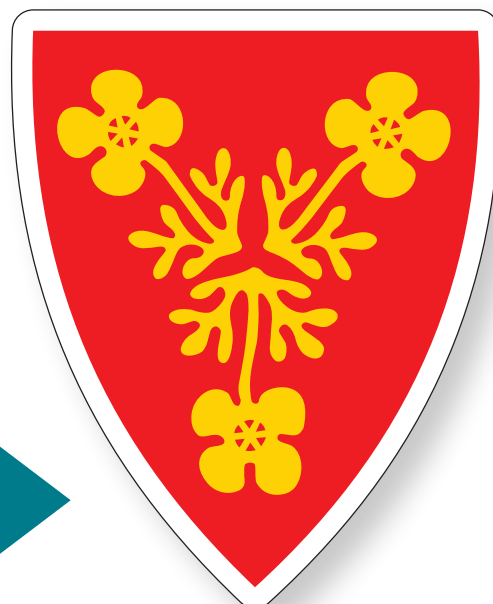
Norge er delt inn i kommuner og i fylker. Kommunen vi bor i heter Storfjord og fylket vårt heter Troms og Finnmark. En kommune er en del av et fylke.

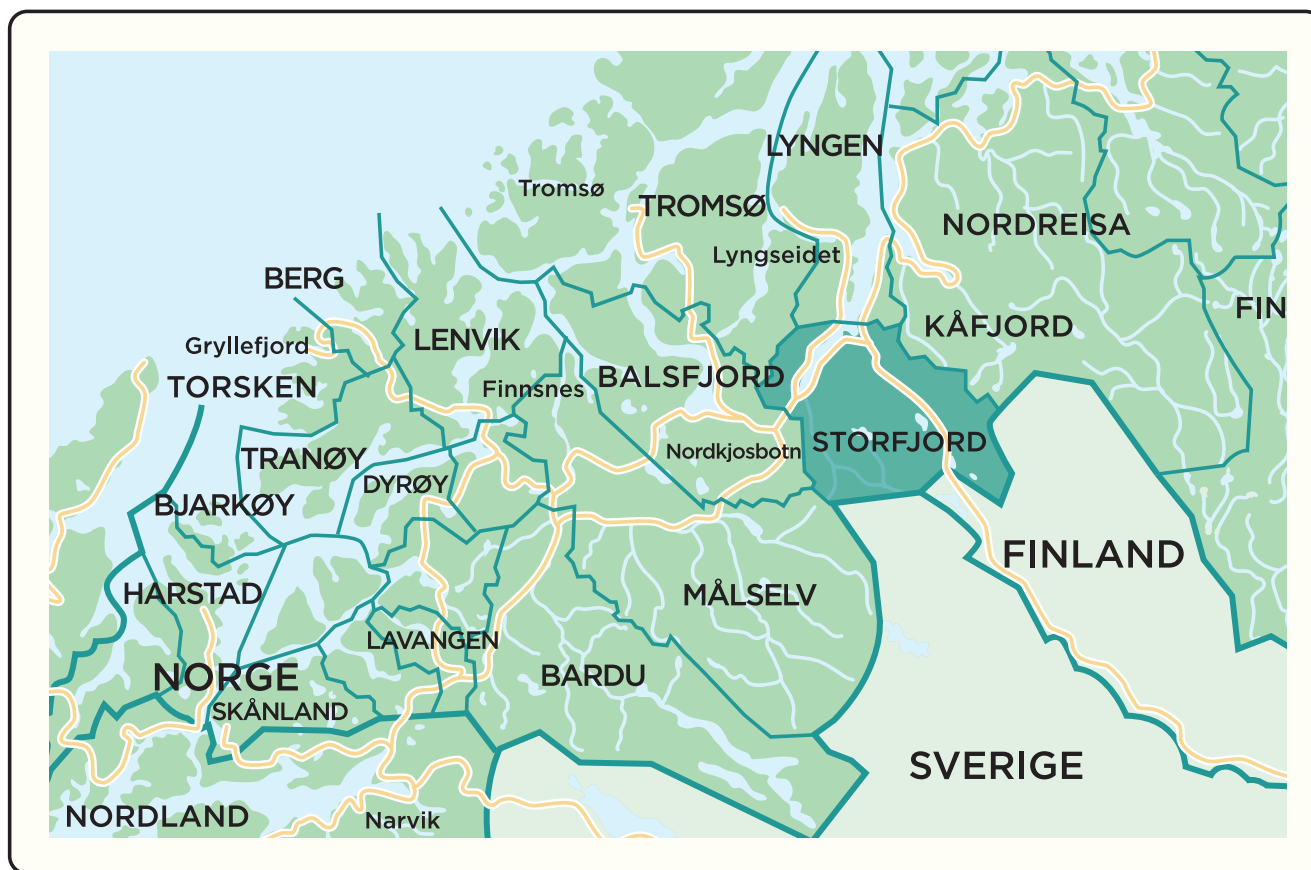
Våre nabokommuner er Balsfjord, Lyngen, Kåfjord, Tromsø og Målselv. I tillegg grenser vi til Enontekiö i Finland og Kiruna i Sverige. Storfjord er den eneste kommunen i Norge som grenser både til Sverige og Finland.

Alle kommunene i Norge har et kommunevåpen. Kommunevåpenet er et skilt som skal fortelle noe om hvem vi er og hva som er viktig for oss som bor her.

Kommunevåpnene i Norge er formet som skjold.

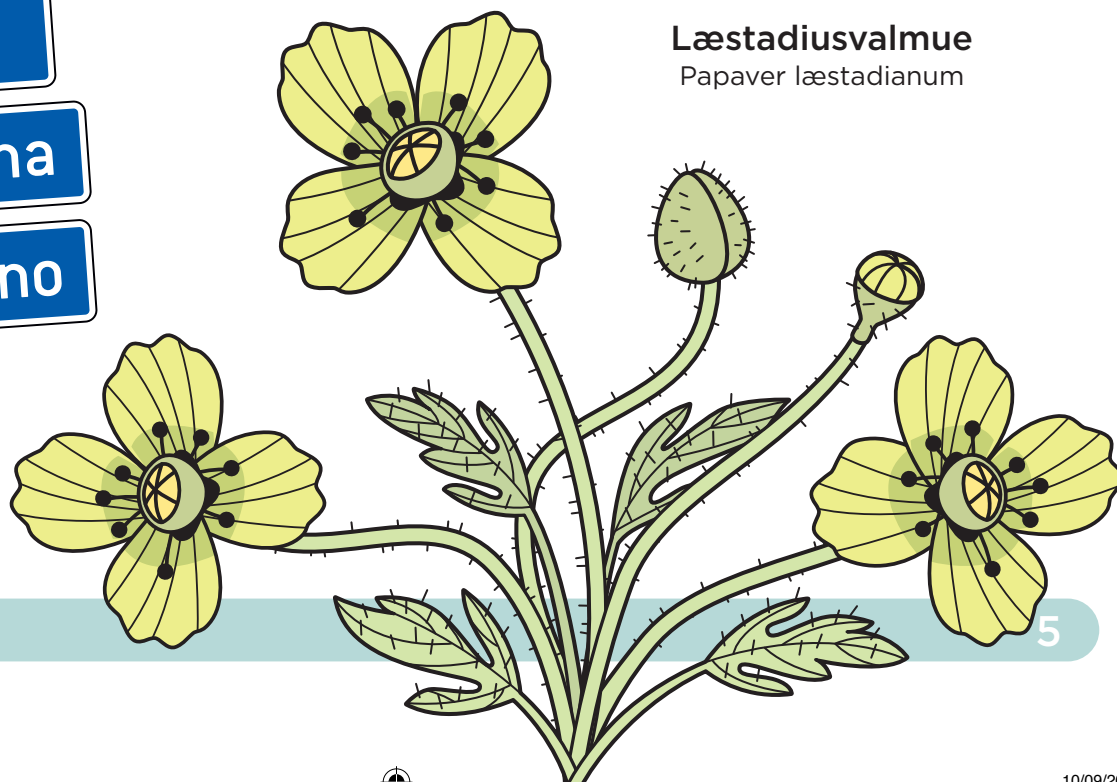
Vårt kommunevåpen ser slik ut:

Den gule blomsten heter læstadiusvalmuen, og er oppkalt etter en mann som het *Lars Levi Læstadius*. Han var biolog og prest, og han var en viktig person i vår historie. Valmuen er svært sjelden, men den vokser på fjellene i vår kommune.

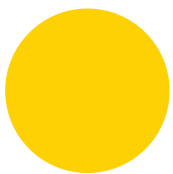
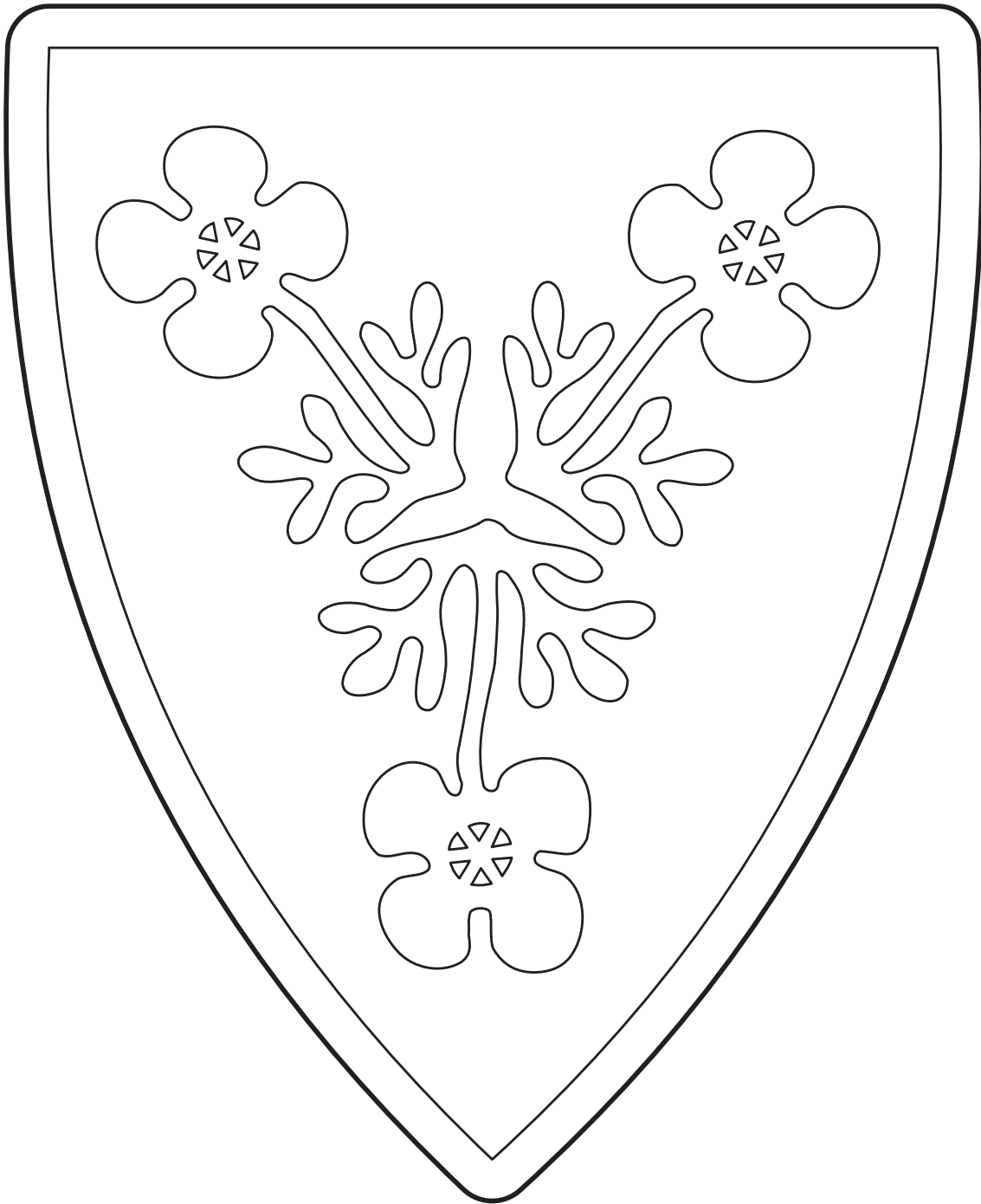
På skjoldet vårt er det plassert tre slike blomster og tallet 3 er også et symbol. I Storfjord kommune grenser Norge til Sverige og Finland, og det blir én blomst for hvert land. Tre blomster symboliserer også historien til de som bor i vår kommune. Vår kommune har vært en møteplass for nordmenn, samer og kvener.

Læstadiusvalmue
Papaver læstadianum

FARGELEGGINGSOPPGAVE KOMMUNEVÅPENET

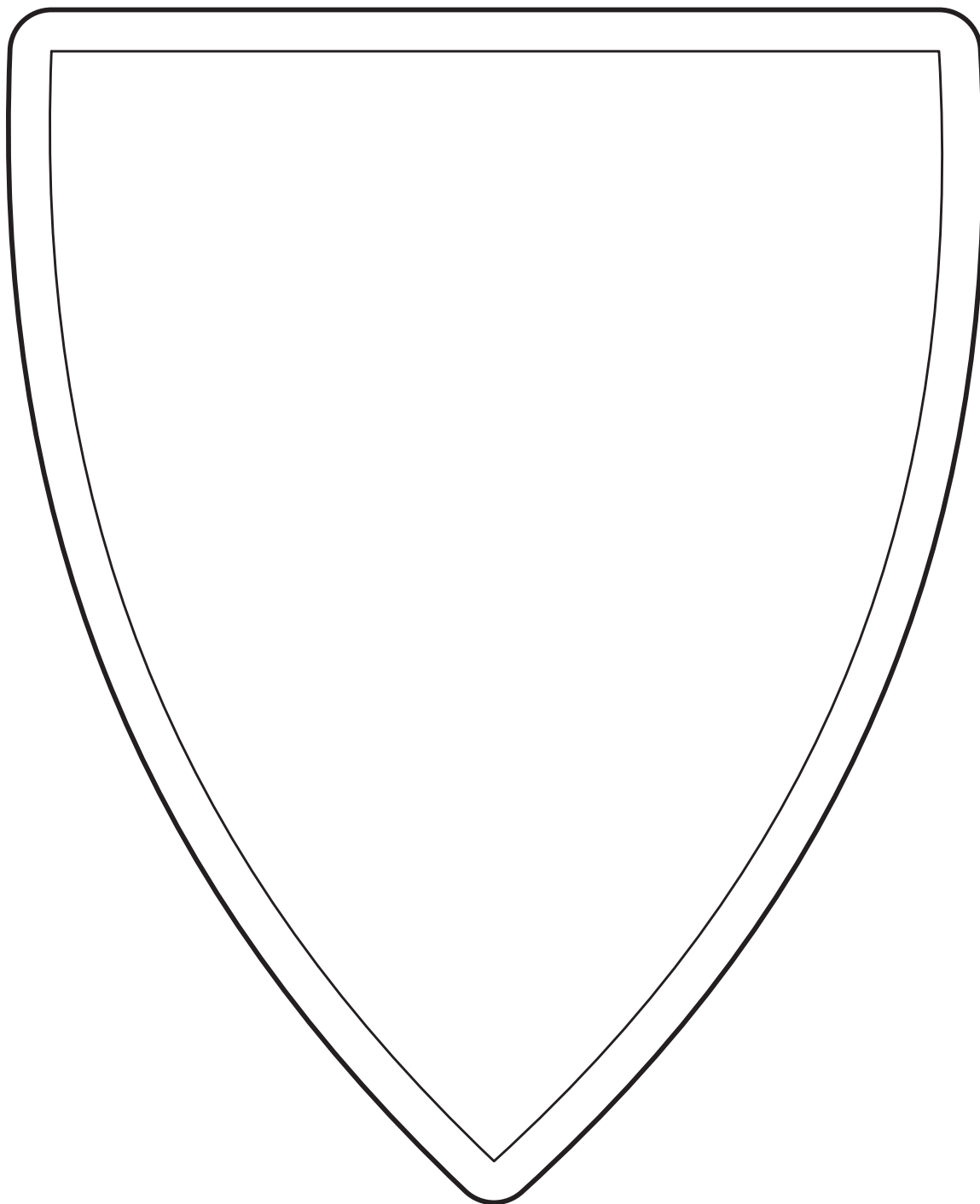

NAVN: _____

FRIHÅNDSOPPGAVE TEGN DITT EGET KOMMUNEVÅPEN

NAVN: _____

EN TRESPRÅKLIG KOMMUNE

Storfjord heter ikke bare Storfjord. Storfjord heter Omasvuotna på samisk og Omasvuono på kvensk. Stedsnavnskilt i Storfjord er skrevet på norsk, samisk og kvensk. I Norge er det lov å skilte på flere språk. Storfjord kommune vedtok allerede i 2001 at skiltene i kommunen ikke bare skulle være på norsk. Storfjord var den første kommunen i Troms som skiltet på tre språk.

Nordmenn, samer og kvener har bodd i vår kommune side om side i mange hundre år. Man snakket norsk, samisk og kvensk om hverandre. Det er derfor helt naturlig at stedsnavnene i Storfjord finnes på tre språk. Det er de største plassene i kommunen som er skiltet på tre språk. Men vi har mange andre flerspråklige stedsnavn enn de som står på skilt.

Storfjord
Omasvuotna
Omasvuono

NORSK	SAMISK	KVENSK
Storfjord	Omasvuotna	Omasvuono
Rasteby	Čuolonjarga	Sulluniemi
Steindalen	Gievdanvággi	Kivetänlahti
Elvevoll	Stálllovággi	Staaluvankka
Oteren	Čávkkus	Saukkonen
Hatteng	Háhtta	Hattu
Signaldalen	Čiekŋalvuovdi	Singalanouta
Kitdalen	Čoaigedanvuovdi	Soiketanouta
Kvesmenes	Vieksegieddi	Vieksikenttä
Skibotn	Ivgobahta	Yykeänperä

JEG
KOMMER FRA
HATTENG

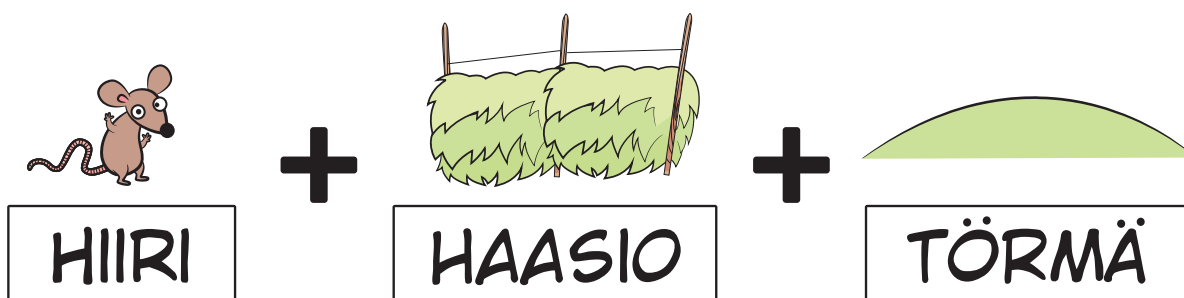

MUN LEAN
HÁHTAS ERET

MIE
OLEN
HATUSTA

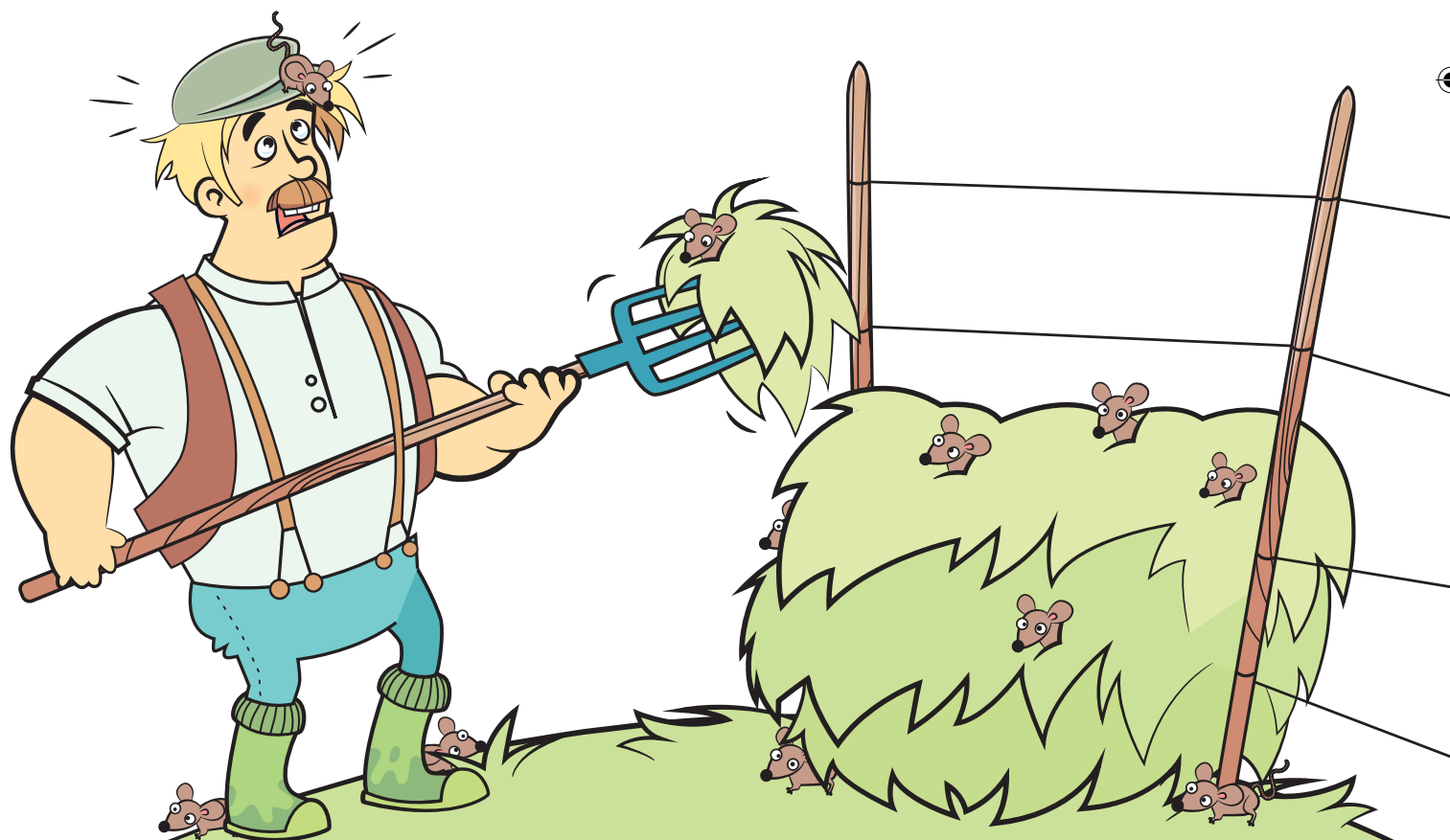

Stedsnavn er viktige og vi kan lære mye historie av stedsnavn. Stedsnavnene forteller oss hvor folk bodde, hvem som bodde der og for eksempel hva man brukte områdene til. Perskogen i Skibotndalen, for eksempel, skal ha fått navnet sitt etter en same som het Per/Piera og hadde sommerboplass der. Sennamyra er en myr hvor folk har hentet sennagress og Skredvollen er en plass der det er fare for skred.

En utslått der det alltid var plagsom mye mus, fikk det kvenske navnet *Hiirahaasiontörmä* etter ordene *hiiri* (mus), *haasio* (hesje) og *törmä* (bakken).

Det at kommunen har valgt å skilte på tre språk, forteller at kommunen er stolt av sin flerspråklige historie.

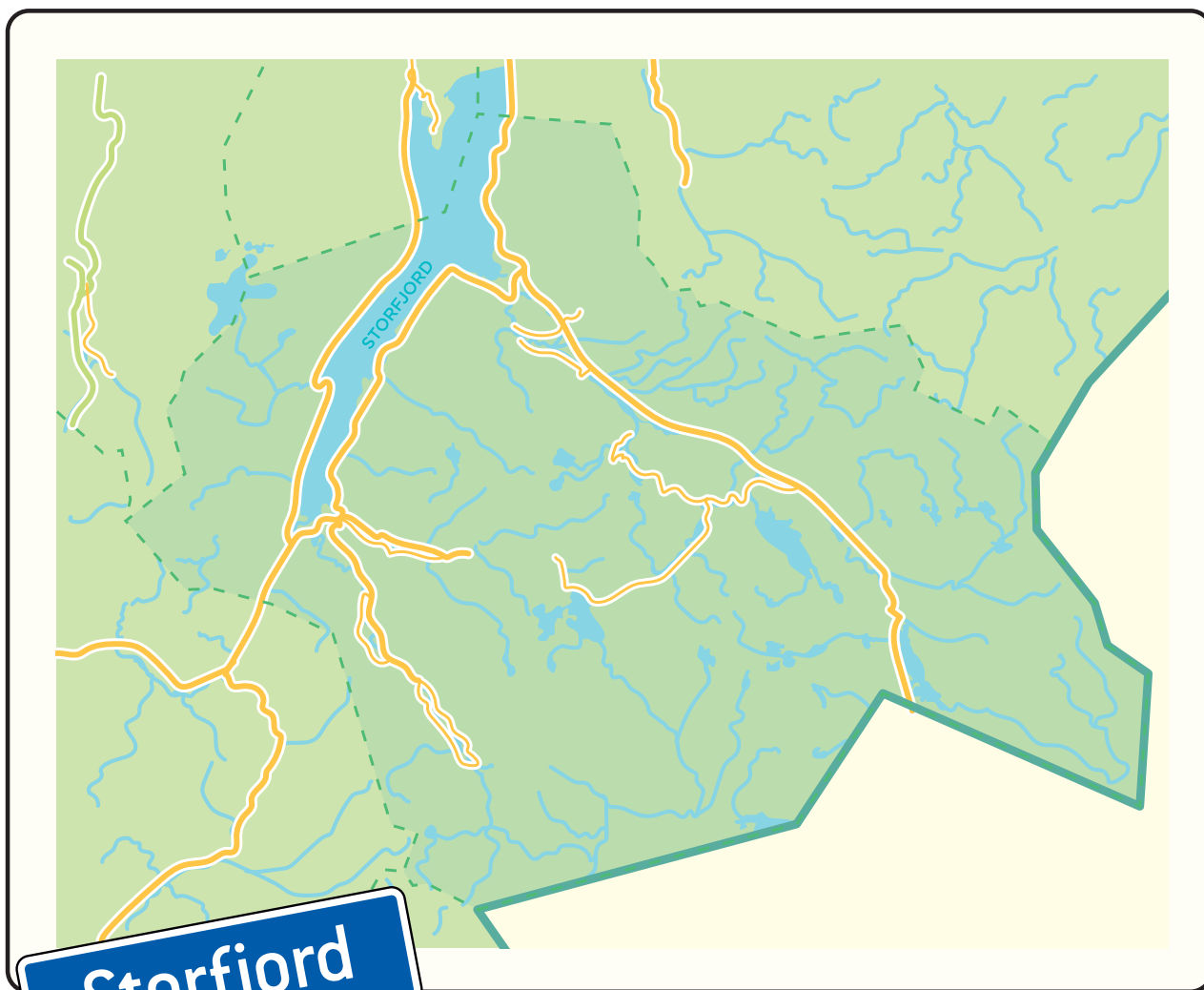
HIIRIHAASIONTÖRMÄ

NAVN: _____

KARTOPPGAVE

Storfjord

Omasvuotna

Omasvuono

Klarer du å plassere hjemmet ditt på kartet?

Min adresse er:

_____

_____

NAVN: _____

KARTOPPGAVE

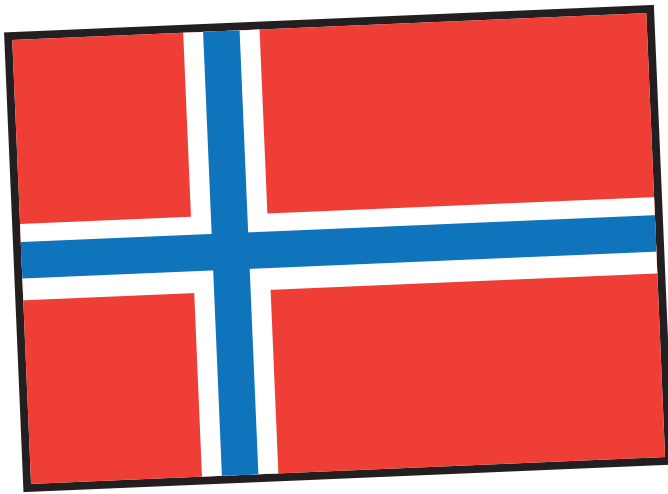
Hvor har du reist i nærmiljøet ditt?

- ① Hvor: _____
- ② Hvor: _____
- ③ Hvor: _____
- ④ Hvor: _____

FLAGG OG MERKEDAGER

DEN NORSKE NASJONALDAGEN OG DET NORSKE FLAGGET

DET NORSKE FLAGGET

Norge feirer sin nasjonaldag 17.mai. Dagen feires fordi Norge fikk sin egen grunnlov 17. mai 1814. Den norske nasjonaldagen kalles derfor også for en grunnlovsdag. Dette er alltid en fridag, og vi har sterke tradisjoner for hvordan vi feirer denne dagen.

Det norske flagget har et mørkeblått kors med hvite kanter på rød bunn. Korset symboliserer kristendommen. Sverige, Danmark, Finland og Island har også korsflagg, men i andre farger. Det norske flagget ble utformet av Frederik Meltzer og vedtatt av Stortinget 17. mai 1821.

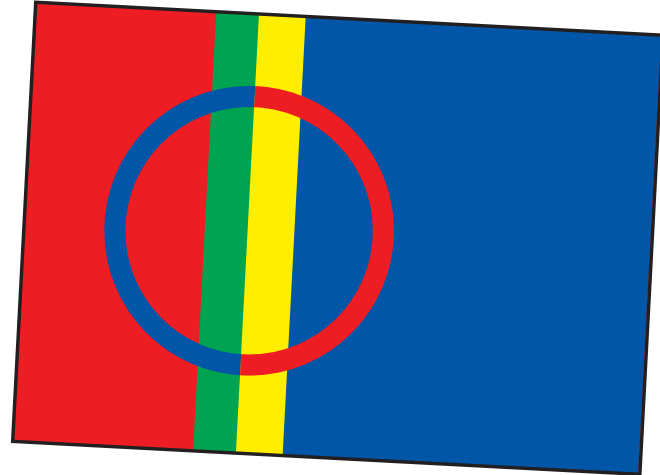

SAMENES NASJONALDAG OG DET SAMISKE FLAGGET

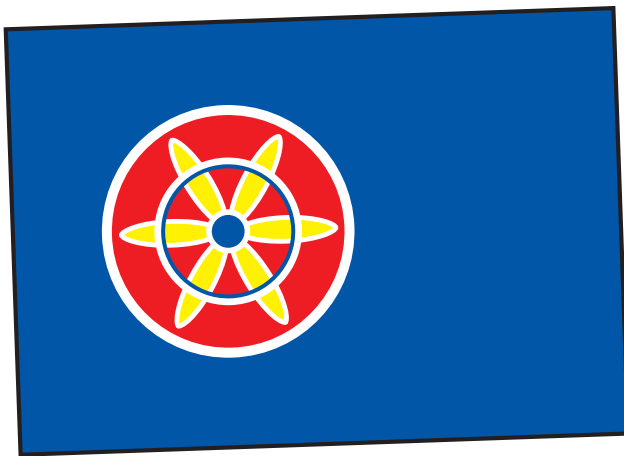
Samenes nasjonaldag er 6. februar. Det ble bestemt i 1992. Dagen er også kalt Samefolkets dag, og dagen er en felles feiring for samer i Finland, Norge, Russland og Sverige. Datoen ble valgt for å markere det første samiske landsmøtet som samlet samer fra Norge og Sverige i Trondheim, 6.-9. februar 1917.

Siden 1986 har sameflagget blitt brukt som felles flagg for samer i Norge, Sverige, Finland og Russland. Flagget har de samiske fargene rødt, grønt, gult og blått. De fire fargene symboliserer også at samene lever i fire land; Norge, Sverige, Finland og Russland. Sirkelen i flagget symboliserer sola og månen. Flagget er designet av Astrid Båhl fra Skibotn.

DET SAMISKE FLAGGET

KVENFOLKETS DAG OG KVENFLAGGET

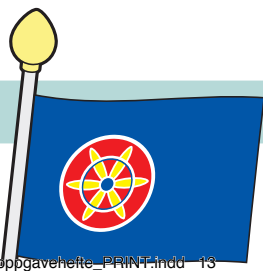
KVENFLAGGET

Kvenene er en folkegruppe som har bodd i Nord-Norge i mange hundre år. Språket til kvenene heter kvensk og er ganske likt finsk. Kvenene kom til Storfjord fra dagens Nord-Sverige og Nord-Finland. Kvenene blir også kalt for norskfinner.

I 2014 ble det bestemt at kvenene også skulle ha sin egen dag. Denne dagen heter Kvenfolkets Dag og feires 16. mars. Datoen ble valgt for å markere at den første kvenforeningen ble etablert 16. mars i 1984.

I 2017 ble kvenene i Sverige og Norge enige om et felles kvensk flagg, kvenflagget. Flagget er mørkeblått med en solblomst (aurinkokukka) i midten. Solblomsten

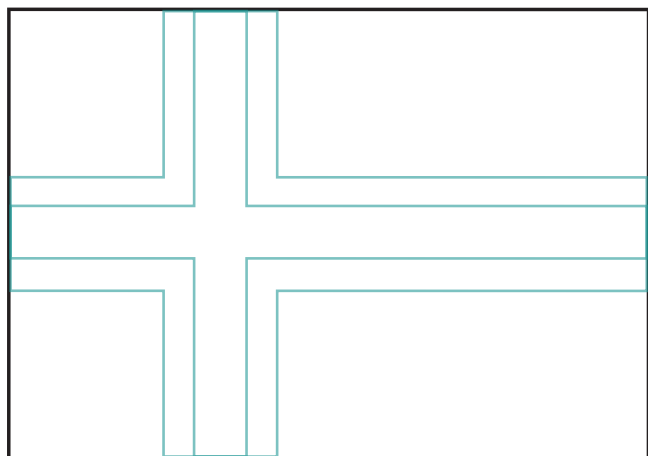
er et symbol som er funnet på flere gjenstander i det kvenske området i Sverige og Finland. Flagget er designet av Bengt Johansson-Kyrö fra Jukkasjärvi utenfor Kiruna i Nord-Sverige.

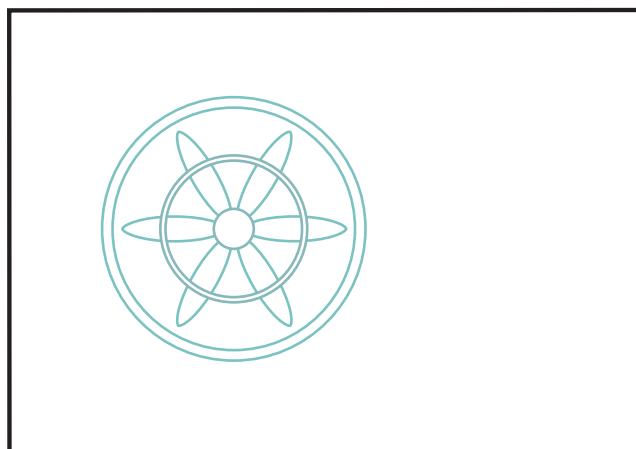

FARGELEGGINGSOPPGAVE

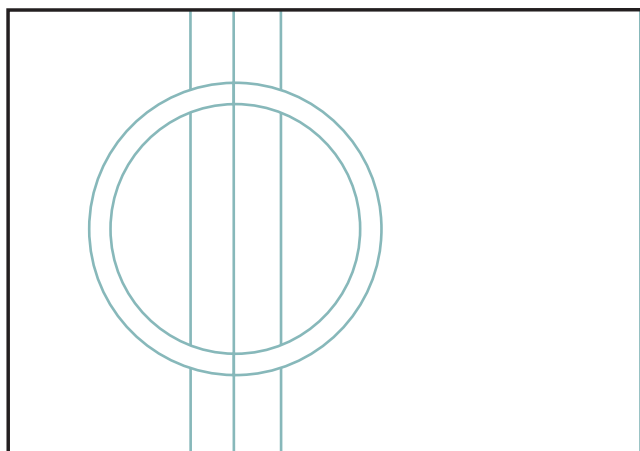
FLAGG

DET NORSKE FLAGGET

KVENFLAGGET

DET SAMISKE FLAGGET

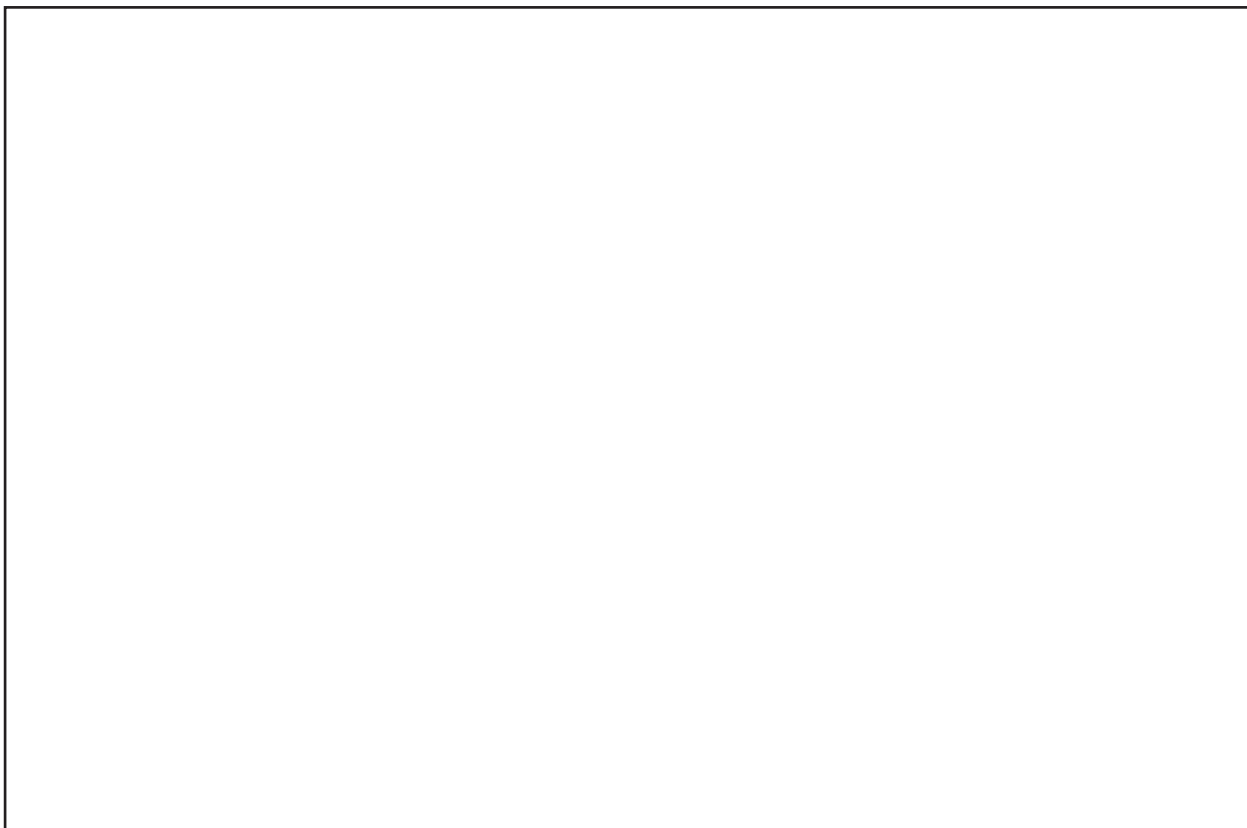
NAVN: _____

FRIHÅNDSOPPGAVE

TEGN DITT EGET FLAGG

MITT FLAGG

Forklar symbolikken og fargebruken i flagget ditt!

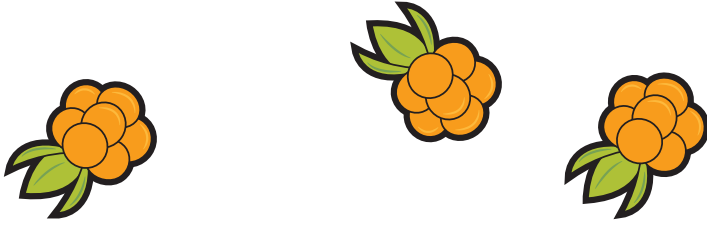

NAVN: _____

Teksten er beregnet på 4. årstrinn.

MATTRADISJONER

En tradisjon er noe man gjør eller måten man gjør det på, gang etter gang. Mange tradisjoner blir overført fra generasjon til generasjon, og binder sammen fortid og nåtid.

Noen tradisjoner holdes bevisst ved like fordi vi mener de er viktige, og noen tradisjoner holdes ved like fordi vi alltid har gjort det sånn. Noen tradisjoner er vanlige over store deler av landet, andre for innbyggerne i en kommune eller en bygd. En tradisjon kan også være knyttet opp til bare en familie eller slekt.

Jula er en typisk høytid som mange barn forbinder med tradisjoner. Å gå i julegudstjeneste, synge julesanger, gå på juletreffest, og gi gaver er eksempler på tradisjoner som vi finner over hele landet. Mattradisjoner er også spesielt viktige i jula. En mattradisjon er en rett som lages gang på gang, gjerne til en bestemt tid eller årstid.

Noen julemattradisjoner er skikkelig gamle. Grøt på juleaften er et eksempel på en gammel tradisjon, mens det å spise kalkun er et mer moderne

eksempel. Pinnekjøtt og ribbe er faktisk tradisjoner som er forholdsvis nye i våre områder. I riktig gamle dager var det nok mer vanlig med kokt fisk eller reinkjøtt som julemat.

For 100 år siden var det ingen som spiste fredagstaco eller pizza i Storfjord. Den maten som ble spist da våre besteforeldre og oldeforeldre var små, var i stor grad bestemt av hvilke matvarer som var tilgjengelig til årstida, på butikken, på gården eller i naturen. Maten ble også i større grad bestemt av økonomi. Så langt tilbake som begynnelsen av 1900-tallet var det vanlig med selvbergingshushold, det vil si at hver gård dyrket sin egen mat.

På Skibotn har det vært holdt handelsmarkeder i over 500 år. Handel og bytting av varer økte mengden med tilgjengelige råvarer hos lokalbefolkningen. På markedet fikk menneskene tak i varer som de ikke kunne produsere selv. Dette gjaldt blant annet mel, sukker, krydder og kaffe.

Typisk for mattradisjonene i Nord-Norge er at de har vært styrt av et tøft klima og at tilgjengelighet av råvarer har vært styrt av årstidene. Råvarene har vært tilgjengelig i relativt korte sesonger, men tilgjengelig i ganske store mengder av gangen. Før man fikk kjøleskap og frysebokser i alle hjem, var man nødt til å konservere og lagre råvarer for hele året. Konservere betyr at man behandler maten slik at den ikke råtner eller mugner. Kjøtt og fisk ble saltet, røkt og tørket. Bær ble gjerne kokt og lagt på glass. Sirup gjorde at brødene holdt seg lenger. Brød kunne også tørkes.

Tørkede rundstykker kalles i dag for kavring, men tidligere kalte man det for *skonrokker*. Om vinteren kunne man bruke snøen som fryseboks. Fisk ble gravd ned i snøen og senere kokt. Denne fisken fikk en særegen smak og ble kalt for *snefrosen fisk*.

Mattradisjonene påvirkes av hvem som bor, reiser og flytter til lokalmiljøet. Den samiske kulturen, den kvenske kulturen og dølakulturen i Signaldalen har vært med på å prege mattradisjonene i kommunen vår.

Teksten er beregnet på 4. årstrinn.

OPPSKRIFTER

HILLAGÁHKUT (Glokaker)

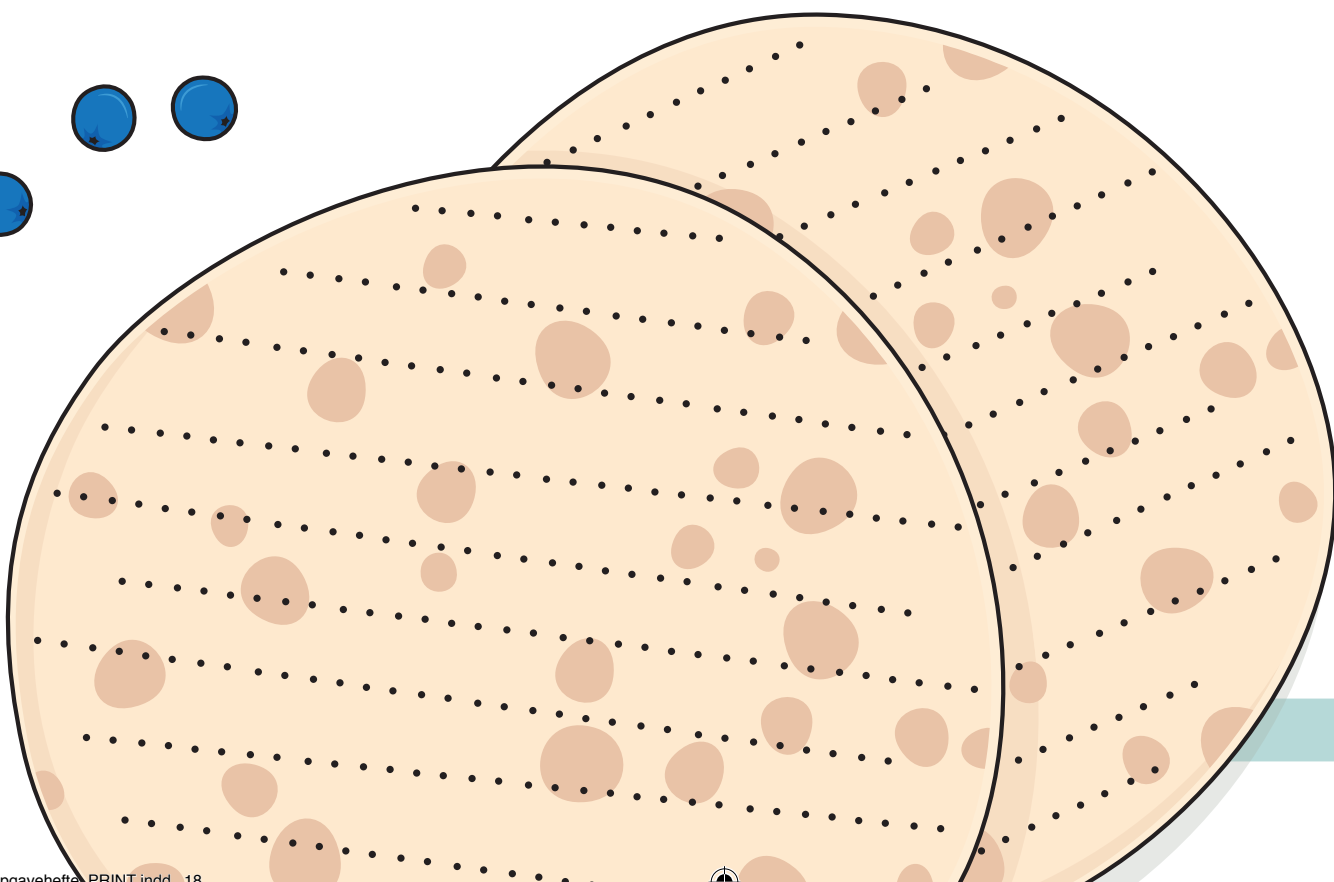
Hillagáhkut er samiske brød som ble stekt på steinheller på glørne fra bålet. I dag steker vi disse på steketakke, eventuelt i tørr stekepanne.

FRAMGANGSMÅTE

- Bland alt det tørre med ca 2 liter mel.
- Smelt margarin og varm opp vannet til ca 40 grader.
- Bland alt sammen og rør til deigen er glatt. Ha i resten av melet.
- La deigen heve til dobbel størrelse.
- Bruk mye mel til utbaking. Kjevle ut til runde og tynne leiver (20-50 cm diameter).
- Stikk med gaffel på hele kaka, og stek kakene på steketakke eller i tørr stekepanne.
- Spises nystekt.

INGREDIENSER

2,3 liter hvetemel
50 g gjær - 1 pose tørrgjær
1/2 dl sukker
Ca 1 ts salt
1 dl smeltet margarin,
smør el olje
10 dl vann

OPPSKRIFTER

TEEKAKKO (Kvensk tekake)

Teekakko er en tradisjon som har overlevd vandringsen fra Finland. Den bakes stort sett bare nord i landet. I Danmark finnes det en variasjon som kalles Brunsviger.

FRAMGANGSMÅTE

- Bland alt det tørre. Smelt smøret i en kjele og tilsett melk og vann. Varm opp til 40°C.
- Bland det tørre med det våte.
- La deigen heve i ca 1 time.
- Deigen kjevles og formes til 2 tynne, store leiver.
- Pensle kakene med smeltet smør og dryss kanel og sukker på.
- Etterhev kakene i ca 30 minutter. Stikk groper i kakene med skaftet av en smørkniv.
- Stekes på 220-225°C i om lag 20 minutter.

INGREDIENSER

- 1 liter hvetemel
- 1 pose tørrgjær
- 1 dl sukker
- 100 gram smør
- 3 dl helmelk
- 0,5 dl lunkent vann
- 1 ts kardemomme
(kan erstattes med saften av en halv sitron)

TOPPING

Smeltet smør, sukker og kanel.

Hvetedeig er fersk kun samme dag, men hvis man bruker honning og sitron i deigen i stedet for sukker og kardemomme, vil den holde seg fersk lenger.

Teksten er beregnet på 4. årstrinn.

OPPSKRIFTER

RØMMEGRØT

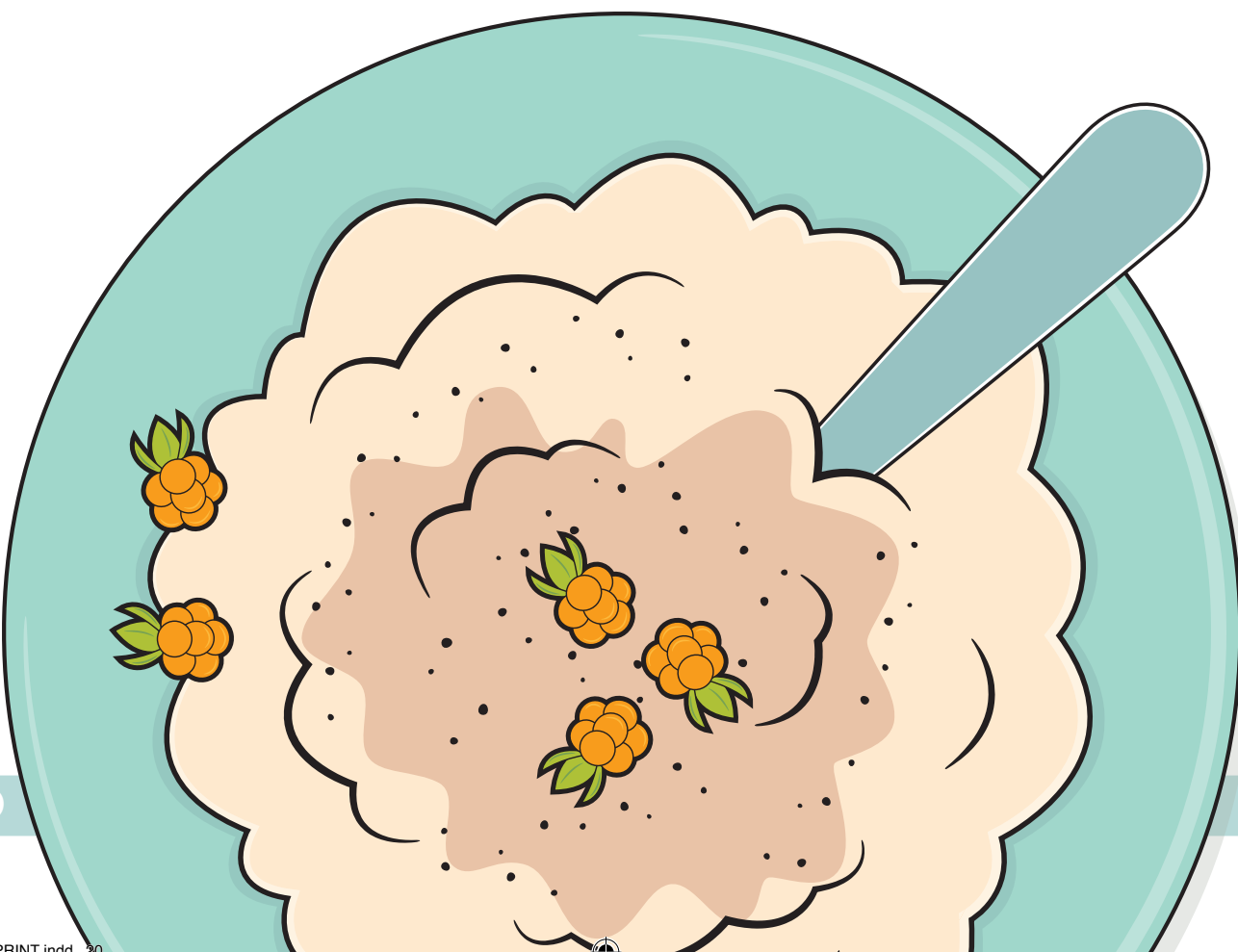
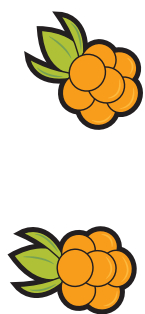
Rømmegrøt er tradisjonsmat i dølakulturen. Grøten spises gjerne sammen med spekemat og forbindes gjerne med sankthansfeiring eller fjellturer.

FRAMGANGSMÅTE

- La rømmen koke i ca 5 minutter.
- Sikt i halvparten av melet og rør kraftig. La det stå å koke på svak varme til smøret pipler frem.
- Ta av smøret med en skje før du rører inn resten av melet og sper på med melken.
- Spe med litt melk av gangen og rør godt mellom hver gang.
- La grøten småkoke ca 5 minutter før du smaker til med salt.
- Serveres med sukker, kanel og smøret fra rømmen.

INGREDIENSER

- 5 dl seterrømme
- 2 dl hvetemel
- 5 dl h-melk
- 1 ts salt

HVA ER DIN FAVORITTOPPSKRIFT?

SKRIV NAVN PÅ RETT:

SKRIV LITT OM RETTEN:

FRAMGANGSMÅTE

SKRIV FREMGANGSMÅTE HER:

INGREDIENSER:

TEGN MATRETEN DIN:

Teksten er beregnet på 5. årstrinn.

KVENER OG KVENSKE SPRÅK

I 2007 bestemte Storfjord kommune at norsk, samisk og kvensk skulle være likeverdige språk og kulturer i kommunen.

Det betyr at innbyggere i Storfjord skal kunne se, høre og lære samisk og kvensk i tillegg til norsk. Det betyr også at innbyggere i Storfjord skal få vise frem sin samiske og kvenske kultur og identitet. Men hva betyr egentlig ordet kven og kvensk?

Det kvenske folket har bodd i Nord-Norge i mange hundre år. Kvenene var en folkegruppe som drev med fiske, jakt og jordbruk. Kvenene var et finsktalende folk som migrerte til Nord-Troms og Finnmark fra både Sverige og Finland. I Norge ble de kalt kvener. Kvenene i dag er etterkommere etter disse.

Kvenene snakket og snakker et språk som ligner veldig på språket som snakkes i Finland i dag. Helt likt er det likevel ikke. Vi skiller altså mellom kvensk og finsk. Finsk er språket de snakker i Finland, kvensk er det gamle finske språket som man snakker i Norge. Det er forskjellige kvenske dialekter i Norge. Den kvenske dialekten i for eksempel Vadsø er forskjellig fra dialekten i Lakselv. Selv om det er forskjellige dialekter i det kvenske språket, så klarer man fint å forstå hverandre. En person som snakker finsk kan også forstå en person som snakker kvensk. Den kvenske språket i Storfjord er ganske likt språket de snakker i Nord-Finland i dag.

I Storfjord har det kvenske språket stått sterkt, og da spesielt i Skibotn. På 1960-tallet var det mange i Skibotn som

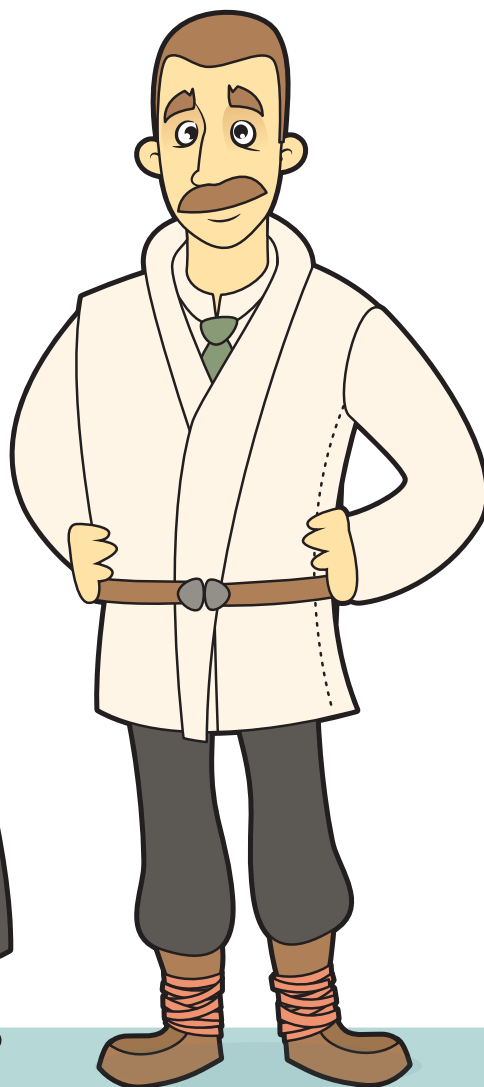
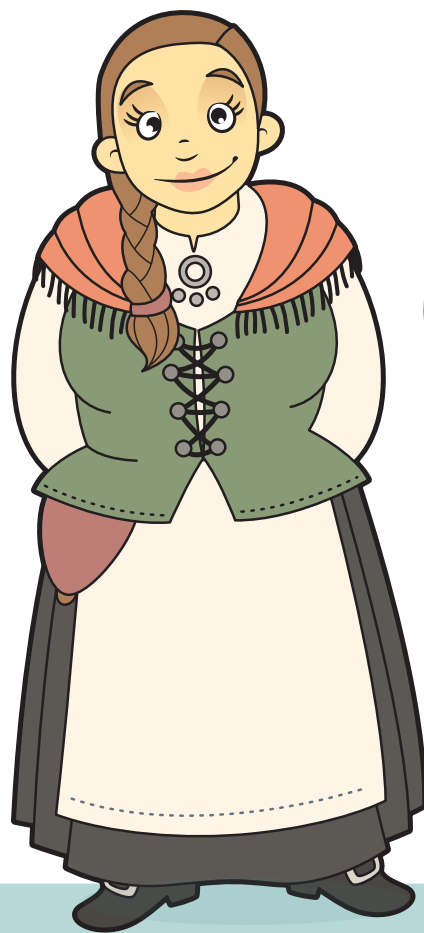
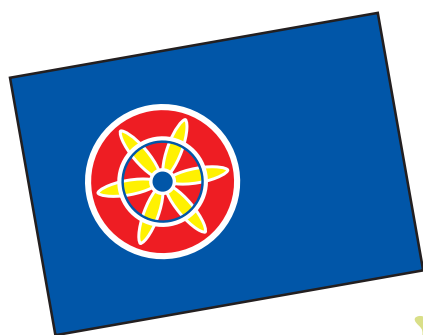
snakket kvensk. I dag er det ikke så mange som snakker det gamle kvenske språket.

Mange elever i Storfjord som har kvensk bakgrunn, får opplæring i faget finsk på skolen. Man kan også velge å få opplæring i kvensk. Man kan selvsagt velge å få opplæring i finsk eller kvensk selv om man ikke definerer seg som kven.

I Storfjord kommune ønsker vi å løfte frem det kvenske språket. Stedsnavnene i de trespråklige skiltene vi har rundt omkring i kommunen, er skrevet på norsk, samisk og kvensk.

Kvenene har vært anerkjent som nasjonal minoritet siden 1998.

Teksten er beregnet på 6. årstrinn.

SAMER OG SAMISK SPRÅK

Samene er en folkegruppe som bor i fire land, Norge, Sverige, Finland og Russland. Samene kaller det historiske bosetningsområde sitt for Sápmi.

SÁPMI

Sápmi har ingen vedtatte grenser, men det er vanlig å regne Nord-Norge og Trøndelag som en del av Sápmi, i tillegg til Kolahalvøya i Russland og fylkene Lappland i Finland og Norrland i Sverige. Samene defineres i Norge som urfolk.

GENERELT OM SPRÅK

Strengt talt snakker vi ikke om ett samisk språk, men om flere samiske språk. De mest brukte samiske språkene i Norge i dag er sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Det er ganske stor forskjell mellom sørsamisk som snakkes i Røros-traktene og mellom nordsamisk som snakkes for eksempel i Karasjok. Flesteparten av de samisktalende snakker nordsamisk. Kjerneområdet for nordsamisk er Finnmark og Nord-Troms.

SAMETINGET

Sametinget (Sámediggi på nordsamisk, Sámedigge på lulesamisk og Saemiedigkie på sørsamisk) er samenes folkevalgte organ som skal bestemme over saker som angår samene. Sametinget arbeider for at samene skal få sikret og utviklet sine språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Sametingspresidenten er den øverste sjefen på Sametinget og velges for fire år av gangen. Det er valg til Sametinget samtidig som det er Stortingsvalg.

Sametingets parlamentsbygning og hovedadministrasjon ligger i Karasjok. Sametinget ble åpnet i 1989. Da alle sametingsrepresentantene møttes for første gang, var også H.M kong Olav V tilstede.

HVEM ER SAME?

Man må ikke kunne samisk for å kunne kalle seg same. Det finnes ingen absolutte definisjoner for hvem som er same. Dersom du oppfatter deg som same og noen i din familie har snakket samisk, kan du melde deg inn i Sametingets valgmanntall. Da kan du stemme ved sametingsvalg.

Barn i Storfjord lærer samisk ord og uttrykk i barnehage og skole, vi feirer Samefolkets dag og lærer om samisk kultur. Alle som ønsker opplæring i samisk i grunnskolen, har rett på det.

SÁPMI

RUSSLAND

FINLAND

SVERIGE

ESTLAND

LATVIA

LITAUEN

E

BOSETTING OG KULTUR

Jakt, fangst og reindrift står sentralt i samisk kultur og tradisjon. Spesielt reindriften har hatt og har stor betydning for samisk kultur og samfunnsliv. Reindrift utøves i hovedsakelig i fjell- og utmarksområder fra Finnmark i nord til Hedmark i sør.

Reineiere kan ha dyrene i felles flokker og samarbeide om den praktiske drifta. Slike samarbeidsgrupper kalles siidaer. Det er flere siidaer som har sommerbeiter i ulike deler av Storfjord, men det er bare Helligskogen reinbeitedistrikt som har helårsbeite. Lakselvdalen-Lyngsdalen reinbeitedistrikt og Könkämä sameby har flytt- og trekkei gjennom Storfjord.

Reinen krysser E6 ved kommunegrensa mot Balsfjord når den vandrer gjennom Mortendalen, enten til eller fra sommerbeite.

I tillegg til det reindriftssamiske har man i Storfjord en sjøsamisk bosetning. Sjøsamene er samer som tradisjonelt har livnært seg med fiske, fangst og jordbruk, og er fastboende langs kysten. Den sjøsamiske bosetninga strekker seg fra Finnmark i nord til Trøndelag i sør. Hard fornukskningspolitikk og krigen fjernet nesten alle spor etter den sjøsamiske kulturen. Spesielt i Oterenområdet og på vestsida av Storfjord stod det samiske språket sterkt lenge etter krigen. Fortsatt brukes samiske ord og uttrykk sammen med det norske.

VISSTE DU DETTE?

LÁSSÁGÁMMI

En av de aller mest kjente samiske kunstnerne gjennom tidene heter Nils-Aslak Valkeapää. Han ble født i Finland i 1943, men flyttet til Skibotn på 90-tallet. Der bygde han sin kunstnerbolig Lásságámmi, som kan oversettes til *svaberggammen*.

Valkeapää bodde i Lásságámmi til han døde i 2001. I dag kan kunstnere og forskere fra hele verden søke om å bo og jobbe i Lásságámmi.

OPPGAVE

Gå inn på nettsiden www.lassagammi.no og let etter forskjellige dikt av Nils Aslak Valkeapää. Diktene under fanen Månedens dikt er presentert på samisk, norsk, engelsk og finsk.

Velg deg ett dikt som du presenterer for klassen.

Nils-Aslak Valkeapää
Poet / multikunstner.

Teksten er beregnet på 7. årstrinn.

LÆSTADIANISMEN OG LÆSTADIUS

Læstadianismen er en kristen bevegelse som oppstod i Karesuando i Sverige på 1840-tallet. Dette er den kristne bevegelsen som har hatt størst innflytelse på befolkningen i Storfjord og Nord-Troms. Opphavsmannen til læstadianismen var den samiske presten Lars Levi Læstadius.

I Norge spredte læstadianismen seg i hovedsak blant samer og kvener. Det var nok mange årsaker til dette. Læstadius er beskrevet som en karismatisk person som var særdeles dyktig til å tale og som klarte å skape sterke følelser når han predikerte. Det var også av enorm betydning at Læstadius holdt prekener på samisk og finsk. På denne tiden hadde folk begynt å merke at myndighetene jobbet mot den samiske og kvenske befolkningen. Gjennom læstadianismen fant samer og kvener et samhold mot denne politikken.

Nordkalotten var på denne tiden preget av nedgangstider og sosiale problemer, og mange hadde et stort forbruk av alkohol. Alkoholen var lett tilgjengelig og mange satte seg i stor gjeld. En av de helt sentrale kampsakene til læstadianismen var kampen mot alkohol. Predikantene talte om at folk måtte endre måten å leve på. Kampen mot alkoholisme var, og er fortsatt, en viktig del av denne religiøse bevegelsen.

LÆSTADIANISMENS BEGYNNELSE I STORFJORD

Storfjord ble et knutepunkt for læstadianismen. Kommunen lå nær grensa til Sverige og Finland og lokalbefolkningen var flerspråklig. I tillegg kom folk langveisfra til Skibotn marked og Læstadius visste at mye folk på én plass betydde mye festing og alkohol. I 1848 sendte han to predikanter, Per Andres Persson Nutti, bedre kjent som Antin-Pieti, og Juhani Siikavuopio, til markedet. På Skibotn ble predikantene så dårlig mottatt at de bestemte seg for å reise videre. De reiste videre innover fjorden med båt og fikk en helt annen mottakelse blant annet på Elsnes og Vestersida.

Fiskerne Mons Monsen og Hans Heiskala ble de første som tok imot budskapet. Historien forteller om en storm og forlis og en mirakuløs berging ved Pollfjellet som årsak til at vekkelsen brøt ut. På midten av 1800-tallet kan man si at læstadianismen hadde begynt å bli godt etablert rundt fjorden.

I 1875 startet Antin-Pieti en innsamling for å få bygd et bedehus ved Lyngenfjorden og i 1895 sto Skibotn bedehus klar til bruk.

Det fortelles at bedehuset er bygd akkurat på den plassen hvor Antin-Pieti samlet tilhørere i 1848. Med bedehuset fikk læstadianerne i Nord-Norge en egen møteplass.

REGLER OG LEVESETT

Sentralt i Læstadius' lære er begrepene synd og tilgivelse. Kravet om å leve etter Guds regler, er strenge. Man skal være from og man skal leve nøysomt. Ved å løfte frem nøysomhet, klarte Læstadius å skape en fellesskapsfølelse blant fattige folk. Det å ikke ha materiell rikdom ble ansett som en åndelig rikdom.

Fra gammelt av har læstadianske prekener talt sterkt mot all form for forfengeligheit. Kvinner skulle ikke pynte seg og de skulle dekke til håret med skaut, i hvert fall under forsamling. Kjønnssrollene var også strengt definert. Spill, dans og sang er strengt regulert og kortspill har vært forbudt. Offentlige arenaer der det serveres alkohol skulle ikke brukes av læstadianere.

Mange læstadianske leveregler har blitt holdt ved like i bygder der læstadianismen har stått sterkt. Dette gjelder for eksempel å holde hviledagen hellig, som er det tredje bud. På søndagen skulle man ikke henge ut klær, strikke eller bruke redskaper. Man skulle heller ikke jakte eller fiske.

Hjemmedåp er et viktig læstadiansk ritual. Hjemmedåp skal skje kort tid etter fødselen og dåpen skal gi barnet frelse og beskyttelse; Kun dømte barn kommer til himmelen, og kun dømte barn har beskyttelse mot underjordiske. Hjemmedåp var vanlig i hele landet fram til begynnelsen av 1900-tallet. I Nord-Troms praktiseres hjemmedåp fortsatt, selv om det også her har blitt mindre vanlig. Det var også vanlig å ha enten salmebok, Luthers lille katekisme eller Det nye testamentet under hodeputa eller madrassen til barna. Dette skulle gi barna beskyttelse og bedre søvn.

På begynnelsen av 1900-tallet skjedde det en splittelse i det læstadianske miljøet og i dag er læstadianismen delt i flere retninger. Retningene tolker Bibelen og den læstadianske læretradisjonen forskjellig. Retningene er ulike i hvor strengt levereglene blir praktisert.

Skibotn bedehusapell eies av Den luthersk-læstadianske menighet, som kalles for Lyngen-retningen. Lyngen-retningen er igjen delt i én konservativ og én liberal menighet, med adskilte stevner.

Teksten er beregnet på 7. årstrinn.

LARS LEVI LÆSTADIUS

Historien om den fattige samegutten Lars Levi som ble prest og startet en vekkelse, er ganske utrolig. Lars Levi Læstadius ble født 10.1.1800 i Hornavan i Jokkvik, Sverige. Familien var fattig på grunn av farens alkoholproblemer. Oppveksten preget Lars Levi Læstadius' liv og lære som prest, i aller høyeste grad.

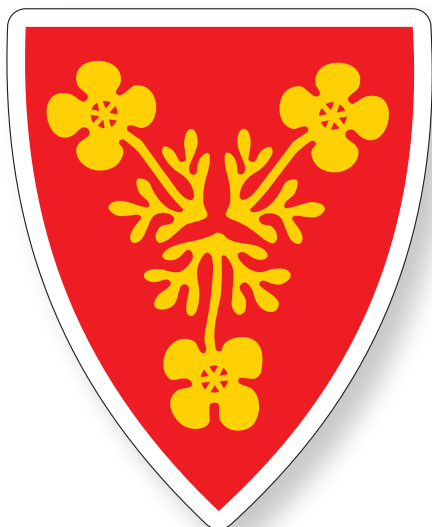
Lars Levi og hans lillebror fikk en streng religiøs oppdragelse av sin mor, og de lærte tidlig å lese. Men det var deres eldre halvbror, Carl Erik, som skulle få stor innvirkning på småbrødrenes liv. Carl Erik var prest i Kvikkjøkk og han hentet brødrene til å bo hos seg på prestegården.

Her fikk Lars Levi og hans yngre bror undervisning i blant annet religion og botanikk. Interessen for botanikk fulgte Lars Levi hele livet.

På denne tiden var det få som gikk på gymnaset, men både Lars Levi og broren fikk stipend for samiske elever. Dette gjorde at de begge fikk en grunnutdanning. Lars Levi studerte videre og ble prest. Han gjorde seg bemerket på flere fagfelt.

Læstadius reiste på flere botaniske feltreiser i Nord-Troms. På en av sine reiser i Parasfjellet øverst i Signaldalen fant han en svært sjelden valmue. Denne fikk senere navnet læstadiusvalmue 'papaver laestadianum'. Valmuen er i hele verden bare kjent fra et avgrenset område i Nord-Troms og i nærliggende strøk i Sverige.

Det er denne valmuen som er avbildet på kommunevåpenet til Storfjord.

SIGNALDALEN

I 1826 ble Lars Levi Læstadius prest i Karesuando. I 1844 hadde Læstadius sitt åndelige gjennombrudd, og gjennom forkynnervirksomhet ble han opphavsmannen bevegelsen som gikk over hele Nordkalotten.

Kristiansen, Roald, Læstadianismen: fremvekst og utbredelse [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.love.is/roald/lestad01.htm> [Sist besøkt: 19.6.20]

Nord-Troms museum (2018): Læstadianismen [Internett] Tilgjengelig fra: <https://ntrm.no/Utforsk/Nettpublikasjoner/Laestadianismen/> [Sist besøkt:07.05.20]

Utdanningsdirektoratet (2014): *Gávnos - Samisk innhold på tvers av læreplaner* [Internett] Tilgjengelig fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/veiledning-til-lp/samisk-innhold-i-fagene/> [Sist besøkt 07.05.20]

NORGE

Læstadiusvalmue
Papaver læstadianum

En spesiell takk til
Liv Johansen for gode innspill!

31

Teksten er beregnet på 8. årstrinn.

FORNORSKNING

I dag snakker vi om kulturelt mangfold og flerspråklighet som positive verdier. Slik har det ikke alltid vært.

Tidligere ble samisk og kvensk språk og kultur definert som noe negativt og mindreverdige, og myndighetene ville at minoritetene skulle bli rendyrket norske. Denne politikken kalles for fornorskning. Fornorskingsperioden er et trist kapittel i vår historie.

På 1800-tallet var nasjonalismen i vekst i hele Europa. Man skulle bygge én nasjon, med bare ett språk og én kultur, og i Norge skulle den norske identiteten styrkes. Dette resulterte i et sterkt skille mellom samer, kvener og nordmenn.

Samer og kvener ble betraktet som mer primitive enn nordmenn. Men samtidig var siktemålet, nettopp med bakgrunn i troen på det norske kulturs overlegenhet, å heve samer og kvener opp på et høyere kulturtrinn ved å gjøre disse gruppene delaktig i den norske kultur.

(Niemi, 1981, s 37: Den finske fare)

Det var også et utenrikspolitisk aspekt ved fornorskningen. Norske myndigheter fryktet en finsk ekspansjon i nordområdene. Kunne man forvente lojalitet av ikke-norsktalende personer for eksempel i en krigssituasjon med Finland? Det å sikre norsk språk og kultur i Troms og Finnmark, anså man altså var viktig for å styrke landegrensen.

FORNORSKNING I SKOLEN

Staten satte inn ulike tiltak for at befolkningen i nord skulle lære seg norsk. I løpet av siste halvdel av 1800-tallet ble det innført strenge instruksjoner for blant annet skole. *Finnefondet* ble etablert av Stortinget i 1851 for å finansiere norske språktiltak rettet mot samene. Finnefondet hadde som mål «at bibringe Lapperne undervisning i det Norske Sprog». Finnefondet ble senere utvidet til å også omfatte kvener.

Skoleinstruksene ble gradvis gjort strengere og strengere, og i flere omganger.

Skoleinstruksjonen av 1898, også kalt *Wexelsens-plakaten* etter kirkestatsråd Vilhelm Andreas Wexelsen, forbød blant annet samer og kvener å arbeide som lærere i språkblandede skoler. Elevene skulle ikke ha mulighet til å høre samisk og kvensk språk. Mange lærere forbød også elevene å snakke samisk og kvensk med hverandre.

I 1936 kom det en ny lov om folkeskolen. I forslagene til denne loven stod det at i blandede språkdistrikter, som Storfjord, så kunne samisk og finsk brukes som hjelpespråk. I vedtaket ble imidlertid finsk tatt bort. Begrunnelsen var at den norske stat ikke var forpliktet til

å bruke finsk som hjelpespråk, det ble også hevdet at det ikke var særlig store språkvansker i grensedistriktene og at kvenene sjøl ikke ønsket finsk som hjelpespråk. (*Niemi, 1981, s 298.*) Det var også stortingsrepresentanter som mente at samisk burde fjernes som hjelpespråk. Denne skoleloven gjaldt til 1959, i tillegg til skoleinstruksjonen fra 1898. Så seint som på 1960-tallet, muligens 70-tallet, fantes det skoler hvor samiske og kvenske barn ikke fikk lov å bruke morsmålet – ikke engang i friminuttene.

Det er vanskelig å sette et tidsskille for når myndighetene definerte opplæring i norsk som et mål, og når det ble forventet at samene og kvenene skulle fortrenge sitt eget morsmål og sin egen kultur. Men det er tydelig at flere og flere rettigheter på 1800-tallet blir knyttet opp mot norskkunnskaper og kravet

om norskkunnskaper blir mer og mer spissformulert.

På nettstedet [minstemme.no](https://www.minstemme.no) finnes en god oversikt over forskjellige typer fornorskningstiltak som ble gjennomført fra 1850 frem til begynnelsen av 1900-tallet. (https://www.minstemme.no/faglige-ressurser/statens_fornorskningstiltak)

Teksten er beregnet på 8. årstrinn.

ANDRE FORNORSKNINGSTILTAK

Det var ikke bare skoleelevene som ble rammet av myndighetenes språkpolitikk. Fornorskningspolitikken var systematisk og altomfattende. Samer og kvener ble hindret i å leve og snakke slik de hadde gjort, gjennom er rekke lover og forskrifter. Rettigheter i samfunnet ble knyttet opp til det å kunne norsk. For eksempel måtte man, ifølge Statsborgerloven av 1888, kunne norsk for å få statsborgerskap.

I arbeidet med Jordsalgloven som ble vedtatt i 1902, skrev departementet at: *Det er da en selvfølge, at administrasjonen særlig bør have for øie at benytte jordsalget som et middel til at fremme utbedredelsen af det norske sprog mellem de fremmede elementer. De såkalte fremmede elementer her, var samer og kvener.*

I jordsalgsreglementet ble kravet om norsk-kunnskaper enda tydeligere:

Afhændelse maa kun ske til norske statsborgere og under særlig hensyn til at fremme bosættelsen af en for distriktet, dets opdyrkning og øvrige nyttiggjørelse skikket befolkning, som kan tale, læse og skrive det norske sprog og benytter det til daglig brug.

Strøm Bull, 2014, s. 76

Den siste formuleringen er spesiell. Det var ikke nok at man skulle beherske norsk muntlig og skriftlig, med man skulle bruke språket daglig. Samer og kvener kunne først bli tatt i betraktning dersom de hadde foretatt et språkbytte. Om denne regelen faktisk ble konsekvent håndhevet, er noe usikkert. For å styrke det norske språket og den norske kulturen ble det også viktig for myndighetene å sikre sørnorsk tilflytning til nord-områdene. Fra 1890 og framover praktiserte man en landbruksstrategi hvor staten tilbød landområder til sørnorske bønder som ville drive med jordbruk i Troms og

Finnmark. I Finnmark var det spesielt grenseområdene mot Russland som var interessante for myndighetene. I tillegg ga man jordbruket juridisk fortrinnsrett, dersom det skulle bli konflikt mellom for eksempel reindrift og jordbruk.

Alle språk
untatt NORSK
er STRENGT
FORBUDT

DEN FINSKE FARE

I 1935 skrev Arthur Ratche en artikkelserie i Morgenbladet om bygda Skibotn og Nord-Troms. Artikkelsen ble senere utgitt som bok under den noe misvisende tittelen: **Finsk fare for Finmark**. Ratche definerer språk og kulturforholdene i Skibotn som et utenrikspolitisk problem.

“Skibotn er en bygd på sytti-åtti familier eller på litt over tre hundre sjeler. I og for sig betyr den ikke meget. Men bygden er i sin beskjedenhet allikevel et kinkig utenrikspolitisk punkt. Den vil vedbli å være det så lenge den ligger der så isolert som nu.”

(Ratche, 1936, s 14)

Ratches tekster resulterte i at en delegasjon ble sendt til Skibotn. Rapporten fra delegasjonen beskrev en rekke tiltak for hvordan man kunne trekke kvenbygdene i Troms og Finnmark «inn i norsk trafikk, norsk næringsliv, norsk sprog og norsk nasjonalfølelse» (Eriksen & Niemi 1981, s. 287). Tiltakene som ble beskrevet var omfattende for den lille bygda. Man skulle for eksempel få bedre veistruktur og flere statlige arbeidsplasser, for eksempel i kirke og tollvesen. Veien til Kvesmenes skulle utbedres for å knytte Skibotn til det «norske» veinettet. Hovedveien burde ikke gå opp Skibotndalen til Finland, men heller legges via Signaldalen.

Skolegangen skulle styrkes ved å bygge internatskole, og det skulle kun ansettes norske lærere som fremmet norsk

språk og kultur. Det at norskspråklige skulle prioriteres i ansettelser, hadde en negativ konsekvens for lokalbefolkningen. Det skulle for eksempel ikke ansettes arbeidsformenn på veiarbeid som kunne finsk.

Ratches artikler hadde nok ikke vært særlig interessante hvis det ikke hadde vært for at kvenene allerede var i myndighetenes søkelys.

«Det var imidlertid ikke Ratches artikler og bok som førte til at Lyngen for alvor ble trukket fram i fokus for kvenproblematikken. Myndighetene hadde da alt vendt sin oppmerksomhet mot den vesle grensebygda Skibotn i Nord-Troms. Det hadde sammenheng med en rekke skriv fra den lokale elite i Lyngen til sentralmyndighetene rundt 1935.»

(Eriksen & Niemi 1981, s. 287)

Det var selvsagt ikke bare i Skibotn man skulle styrke det norske språket og kulturen. Fornorskningen skulle omfatte alle samiske og kvenske områder, og skolene var et viktig verktøy i dette arbeidet. Solhov ungdomsskole på Lyngseidet ble bygd i 1912 med nettopp dette som formål.

Skolen er et praktbygg bygget i norrøn drakestil, og er i dag fortsatt den største trebygningen i Nord-Norge. Både skolestyrene og myndighetene hadde helt siden starten vært opptatt av at skolens viktigste mål var å drive fornorskning i et utsatt grenseområdet. Skolen skulle fremme norsk kultur, fremme nasjonale verdier og sørge for å bryte ned samisk og finsk kultur.

DAGENS SITUASJON

Fornorskningpolitikken varte til omtrent midt på 1900-tallet, men etterdønningene har fortsatt helt til våre dager. Samene har i Norge status som urfolk. Kong Harald ba om tilgivelse for den norske stats fornorskningsspolitikk ovenfor samene da han åpnet Sametinget i 1997. Kvenene/norskfinnene har status som nasjonalminoritet. I 2005 ble Kvensk institutt stiftet, og har siden åpningen i 2007 jobbet for kvenene og det kvenske språket. Instituttets formål er å utvikle, dokumentere og formidle kunnskaper og informasjon om kvensk språk og kultur og fremme bruken av kvensk språk i samfunnet. Både Sametinget og Kvensk institutt er statsstøttede organer som skal ivareta samiske og kvenske interesser.

I 2018 bestemte Stortinget at det skulle opprettes en kommisjon som skulle granske fornorskningspolitikken og urett begått mot samer, kvener og norskfinner. *Sannhets- og forsoningskommisjonen* skal levere sin rapport i 2022.

KILDER:

Eriksen, Knut Einar og Einar Niemi (1981).

Den finske fare: sikkerhetsproblemer og minoritetspolitikk i nord 1860-1940. Oslo: Universitetsforlaget

Strøm Bull, Kirsti: *Jordsalgslovgivningen* (2014). [Internett]. Tilgjengelig fra:

<https://www.domstol.no/globalassets/upload/finn/sakkyndige-utredninger/jordsalgslovgivningen-kirsti-strom-bull.pdf>

Undervisningsressurs fra minstemme.no Statens fornorskningssgrep [Internett]. Tilgjengelig fra: http://www.minstemme.no/faglige-ressurser/statens_fornorskningssgrep [Sist besøkt 24.06.20]

NYTTIGE NETTRESSURSER

minstemme.no

kvenskinstitutt.no

sametinget.no

<https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2017-2018/sannhets--og-forsoningskommisjonen/>

REFLEKSJONSOPPGAVER:

1 Er fornorskningpolitikken et avsluttet kapittel i dagen samfunn?

2 Samer og kvener fikk føle på fornorskningspolitikken og dens konsekvenser.
- Diskuter hvordan minoriteter i dag møtes av samfunnet vårt.
- Hvilke krav og forventninger kan de møte?

3 Hvorfor har man opprettet en Sannhets- og forsoningskommisjon?

4 Slå opp ordene assimilering og integrering.
Forklar begrepene på en lettforståelig måte.

Teksten er beregnet på 9. årstrinn.

NORDNORSKE DIALEKTER

I Norge deler man inn dialektene i fire hovedgrupper, østnorsk, vestnorsk, trøndersk og nordnorsk. Det nordnorske dialektområdet omfatter hele landsdelen fra Nordland til Finnmark.

NORDNORSKE DIALEKTER

Vanligvis forbinder man tynt befolkede områder med store dialektforskjeller. Men til tross for at vi er relativt tynt befolket i Nord-Norge og avstandene er enorme, så er de nordnorske dialektene overraskende like. Dette tyder på at det har vært jevn og hyppig kontakt mellom folk, til tross for de store avstandene.

Noen trekk er typiske for hele den nordnorske dialektgruppa. Adjektiv som står etter verbet være, bøyes ikke i flertall, som i for eksempel *nævvann va stor*, i stedet for at de var *store*. I setninger som beskriver fremtid bruker man *blir å* i stedet for *skal*, som i *han blir å dra til byen i morgen*. Verbet kan flytte på seg i visse spørsmål som for eksempel *Kæm ho va?* i stedet for *Kæm va ho?* I de nordnorske dialektene unngår man gjerne verbet 'å ha' til andre bevegelsesverb. Der man sør i landet sier *har han gått* eller *jeg har kommet*, vil man i nord si *e han gådd?* eller *eg e kommen*. Et typisk nordnorsk dialekttrekk er bortfall av -r i flertallsbøying av substantiv og i bøying av svake verb. Søring -r er det til og med noen som kaller denne.

Søringen sier *Jeg skriver*, nordpå sier man *æ/æg/eg skriv_*. Søringen sier *Hun hadde mange katter*, nordpå sier man *Ho hadde mange katte_*.

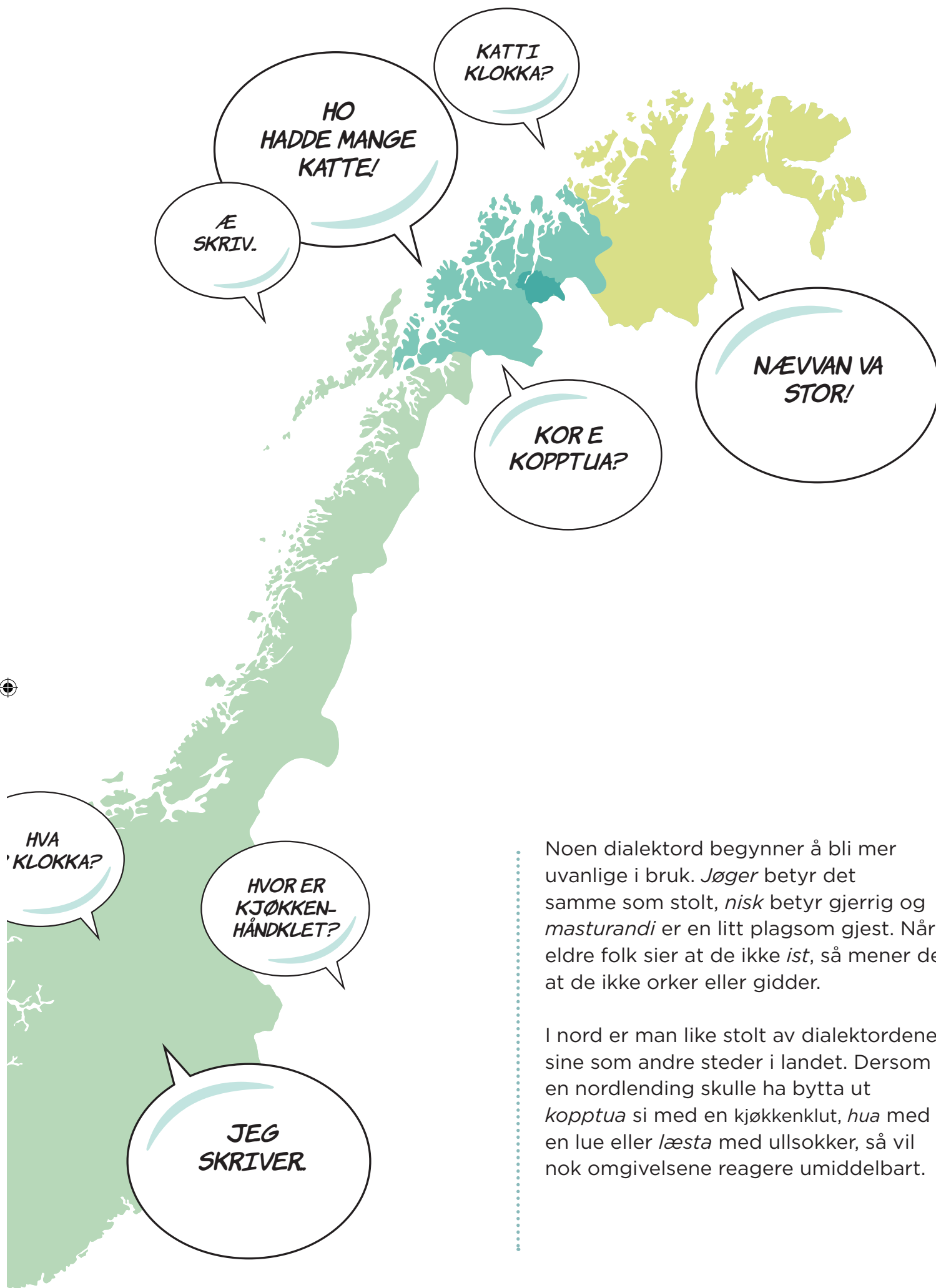
Dialektene i nord har rikelig med egne dialektord, og mange av dem brukes flittig også av yngre språkbrukere. Man kommer *atti/anni* noen og ikke borti, man *bale* i stedet for å streve, man *elte* i stedet for å legge igjen og man *hefte ikke* når man er snar, og man spør *katti klokka* i stedet for når.

HUN
HADDE MANGE
KATTER!

HVA
ER KLOKKA?

NEVENE
HANS VAR
STORE!

Noen dialektord begynner å bli mer uvanlige i bruk. *Jøger* betyr det samme som *stolt*, *nisk* betyr gjerrig og *masturandi* er en litt plagsom gjest. Når eldre folk sier at de ikke *ist*, så mener de at de ikke orker eller gidder.

I nord er man like stolt av dialektordene sine som andre steder i landet. Dersom en nordlending skulle ha bytta ut *kopptua* si med en kjøkkenklut, *hua* med en lue eller *læsta* med ullsokker, så vil nok omgivelsene reagere umiddelbart.

NORD-TROMS OG FINNMARK

Det er også forskjeller internt i de nordnorske dialektene. Tove Bull, professor i nordisk språkvitenskap og en pioner innen nordnorsk språkforskning, fremhever at språkformene i Nord-Troms og Finnmark har mange likhetstrekk. Hun påpeker også at språkforholdene i nettopp Nord-Troms og Finnmark er svært interessante, spesielt med tanke på den flerspråklige historien i området.

Finnmark og Troms er dei fylka i landet der språkforholda og målføra er minst granska. Trass i at norske dialektgranskarar har synt lite interesse for nordlig nordnorsk mål, er dette området eit av dei mest interessante i landet. Her kan vi studere språklege fenomen som ikkje fins i anna norsk mål. Gjennom hundreåra har samisk, finsk og norsk levd side om side og i kontakt med kvarandre i Nord-Norge. Attåt dei språka som framleis har heimvist i landsdelen, har ein gjennom tidene kunna høre m.a dansk, svensk, engelsk, tysk, fransk og russisk i bruk her.

(Bull, 1996, s. 157-158))

Det personlige pronomenet i 1. person entall, altså ordet *jeg*, varierer først og fremst mellom *æ*, *æg*, *e* og *eg* i nordnorske dialekter. Uttalen *æ* er den som sprer seg mest, men tradisjonelt har man sagt *eg* i Nord-Troms. Typisk for Nord-Troms og Finnmark er at man sier *ikke*, *mye* og *stykke/støkke* i stedet for *ikkje*, *mykje* og *stykje* som er vanlig andre steder i Troms.

I Nord-Troms og Finnmark har samisk og kvensk levd side om side med det norske. Noen dialekttrekk forklares som en følge av kontakten med samisk og/eller kvensk. I samisk og kvensk har man for eksempel ikke grammatisk kjønn, altså man skiller ikke mellom *en*, *ei* eller *et*-ord, slik vi gjør i norsk. I Nord-Troms og Finnmark er det ikke uvanlig med en sammenblanding av for eksempel *en*-ord og *et*-ord, som i eksemplene *en bord*, *en brev* og *den egget*, eller former som *min hus* eller *din bilde*.

I nordlig nordnorsk er man ikke særlig begeistret for genitivs *-s*. Der søringene kan si *guttens sykkel*, så heter det i Nord-Troms *gutten sin sykkel*. Noen steder kan man gå enda litt lenger og bøye substantivet i bestemt form: *gutten sin sykkel*. Former som *naboen sin garasjen* og *Berta sin veien* kan man fortsatt høre bli brukt av språkbrukere i Storfjord, men bruken begynner nok å bli ganske sjelden.

En sammenblanding av lydene p, t og k med b, d og g skyldes også påvirkning fra samisk og kvensk. Denne sammenblandingen er ganske interessant. I norsk skal p, t og k i begynnelsen av et ord uttales med en tydelig pustelyd, altså en aspirering. Du kan registrere denne pustelyden dersom du holder et ark foran munnen når du uttaler for eksempel ordene *park*, *kake* og *tak*. Dersom du overdriver uttalen, vil du se at arket beveger seg. Arket vil holde seg i ro når du uttaler ordene *spark*, *skakk* og *stake*. Det er altså ikke aspirering i disse ordene. På samisk og kvensk uttales alle p, t og k-lyder uten aspirering. Denne forskjellen har over tid blitt forsterket ved at p, t og k uten aspirering oppfattes som b, d og g. Det er ikke uvanlig å høre en sammenblanding av p - b, t - d og k - g. Skal man *passé seg* eller *basse seg*? Møtes man på *grillbaren* eller *krillbaren*?

LITT AV ALT I «STORFJORDSK»

For å forstå særpreget til dialekten(e) i Storfjord, så må vi forstå hva som menes med språkkontakt. Med språkkontakt menes kontakt og samspill mellom to forskjellige språk. Der det er møter og kontakt mellom forskjellige folk, vil det skje en sammenkobling mellom språkene. Låneord er et tydelig eksempel på språkkontakt. Låneord kommer gjerne inn i et språk sammen med den tingen eller det forholdet det beskriver. Det er ikke bare ord som kan lånes,- bøyingsformer, språkllyder, setningsoppbygning og intonasjon kan også lånes mellom språk. Jo mer språkene har påvirket hverandre, jo tettere og sammenhengende kontakt kan man gå ut ifra at det har vært. Språkene låner ord av hverandre når de forskjellige språkbrukerne faktisk behersker det språket som det lånes fra. Dersom det har foregått lån i stor skala, som for eksempel mellom norsk, samisk og kvensk i Nord-Troms, så forutsetter det at en stor del av befolkningen har vært to- eller flerspråklig.

Teksten er beregnet på 9. årstrinn.

Stednavnene i Storfjord er et tydelig bevis på vår flerspråklige historie. Noen steder har tre tydelige flerspråklige parallellnavn, som for eksempel *Oteren* – *Čávkkus* – *Saukkonen* eller *Kvesmenes* – *Vieksegieddi* – *Vieksikenttä*. Det er ikke alltid at et sted har et eget norsk navn. I Storfjord har vi rikelig med steder som kun har samiske og/eller kvenske navn, som for eksempel *Ádjet* – *Aadjekka* eller *Moskkogáisi* – *Moskukaisa*. Noen ganger har et stedsnavn ett ledd fra samisk eller kvensk og ett ledd fra norsk språk. Navn som *Luhppuskaret*, *Lulledalen* og *Reppifjellet* er eksempler på slike blandingsformer.

Låneord kan gå alle veier. Det finnes norske låneord i samisk og kvensk, men også samiske og kvenske låneord i norsk. *Duodji*, *lavvu* og *biđos* er eksempler på samiske låneord som er godt etablert i det norske språket. Ordet *sauna* er et internasjonalt kjent ord for den finske og kvenske badstuen. Lokalt i Storfjord kan man møte på kvenske låneord som for eksempel *boppa* (advarel for noe som er varmt) eller *Unimatti* (om eventyrskikkelsen Jon Blund) som altså brukes som «vanlige» norske ord. Noen ganger kan det være vanskelig å vite om et låneord er samisk eller kvensk, - det eneste vi kan slå fast er at det er et låneord. Slike eksempler har vi rikelig med i Storfjord.

Ordet *váivi/vaiva* brukes om 'bekymring, strev', *homma* om 'gjøremål, syssel', en *joavdelaš/joutilas* er 'en person som driver dank' og en *gilkor/kilkuri* er 'et anheng (for eksempel på nøkkelknippe eller øreringer)'. Disse ordene vil ingen sørpå kunne forstå uten å ha kjennskap til samisk eller kvensk.

Omfanget av samiske og kvenske språkinnslag i norsk avhenger av hvor i kommunen man befinner seg. Det avhenger også av den enkelte språkbruker, og eldre mennesker bruker mer samiske og kvenske ord i dagligtalen enn yngre mennesker. Noen språkbrukere bruker samiske og/eller kvenske ord aktivt og bevisst, mens andre kan bruke dem mer eller mindre ubevisst. I Skibotn har det kvenske språket stått sterkt, mens det samiske språket har stått sterkt for eksempel på Elvevoll. Man kan altså forvente å finne en utstrakt bruk av samiske låneord i norsken på Vestersida og kvenske låneord i norsken i Skibotn.

Dialektøya i Signaldalen er interessant. På 1840-tallet kom nybyggere fra dalfører sør i landet og slo seg ned i Signaldalen. Dialekta har overlevd i mange generasjoner og beriker språkmangfoldet i Storfjord. Nybyggerne som kom til Signaldalen var blant annet fra Østerdalen. De kaltes for døler, kulturen for dølakultur og dialekta for døladialekt. Dialekta er østnorsk og kjennetegnes blant annet av tjukk-l. Signaldalsdialekta har masse spesielle dialektord. Å *bæmle* er å drikke fort, å *brøikje* er å bruke mer makt enn nødvendig, å *gørpe* er å rape og å *maksle* er streve. Dersom du skulle få lyst å fjerte i hånda og sende fjerten mot en overlegen person, så er det riktig ordet for dette en *nævagøpe*. En utfyllende liste over signaldølsord og -uttrykk er presentert i Tore Figenschau's bok *Signaldalen gjennom 150 år*.

KILDER

Bull, Tove, *Målet i Troms og Finnmark kapittel i Nordnorske dialekter*.

Jahr og Skare (red). NOVUS forlag (1996)

Figenschau, Tore: *Signaldalen gjennom 150 år*, Tekst & Cetera (1999)

NYTTIGE NETTRESSURSER

Kvensk stedsnavnsdatabase:
www.kvenskestedsnavn.no

Språkrådet, informasjon om flerspråklige stedsnavn:

<https://www.sprakradet.no/Sprakarbeid/Stedsnavn/Navn-i-flerspraklige-omrader/>

Storfjord kommune, bygdeordbok for Storfjord (2011):

<https://www.storfjord.kommune.no/bygdeordbok-for-storfjord.4932898-102429.html>

En spesiell takk til professor Hilde Sollid for gode innspill.

Teksten er beregnet på 9. årstrinn.

NÆVAGØPE
Å FJERTE I HÅNDA OG
SENDE FJERTEN MOT EN
OVERLEGEN PERSON!

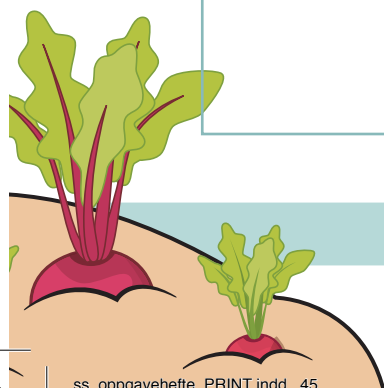
REFLEKSJONSOPPGAVER:

- 1** Hva betyr dialekta di for deg?
Har du eksempler på ord eller fraser som du har et spesielt forhold til?

- 2** Kan du gi eksempler på ord og uttrykk som eldre mennesker i din familie eller ditt nærmiljø bruker på en annen måte enn det du gjør?

- 3** Hvordan mener du at kommunen skal jobbe for å fremme lokal(e) dialekt(er)?

- 4** Hva slags produkter eller konsept basert på din dialekt ville du ha utviklet eller brukt dersom du skulle skape din egen arbeidsplass?

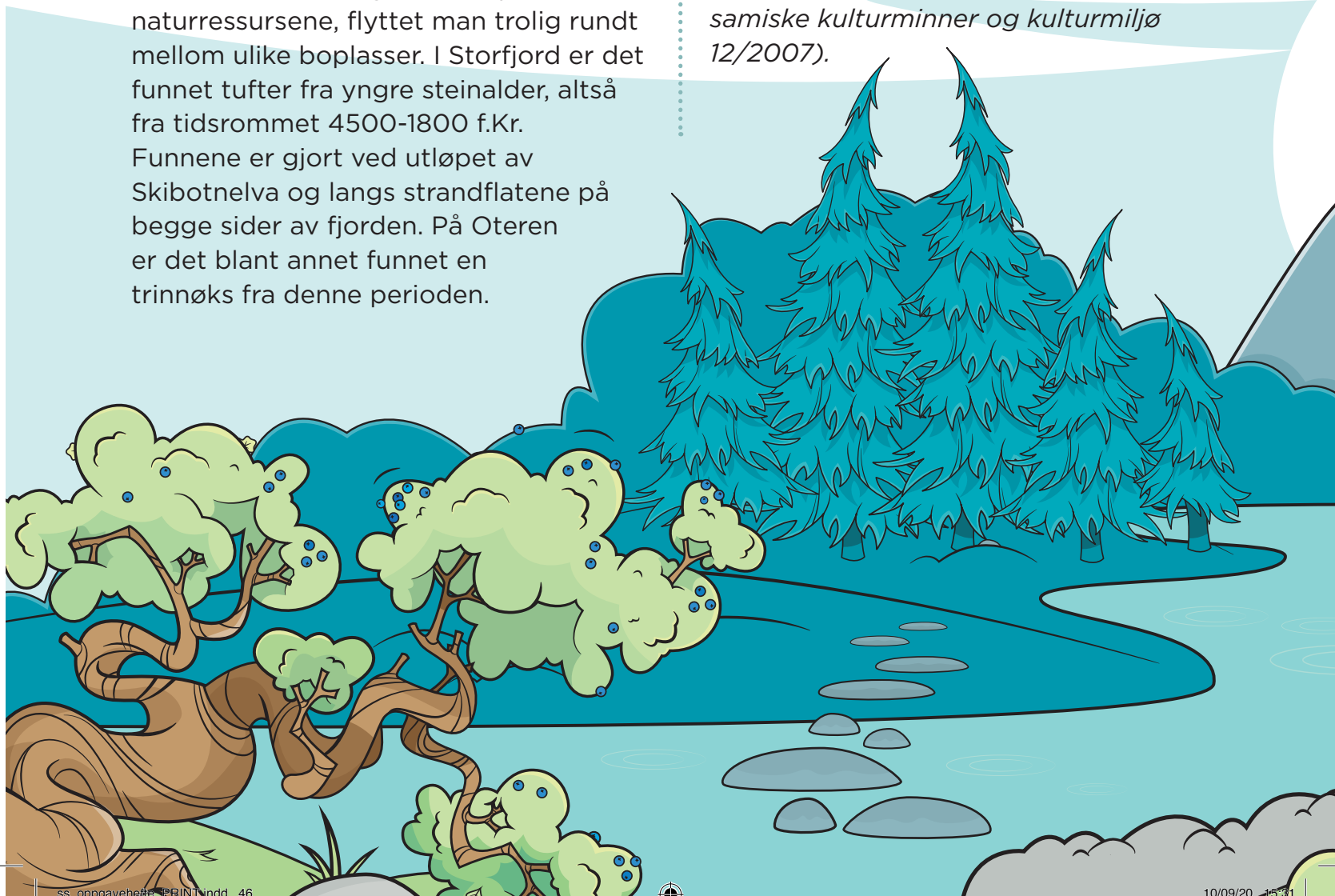
VANDRINGSSTIER OG MØTESTEDER

Storfjord har vært et knutepunkt på Nordkalotten i uminnelige tider. Til og fra et knutepunkt går et nettverk av vandringsstier. Vandringsstiene og møtestedene har vært med på å skape Storfjord og *tre stammers møtet* slik vi kjenner det i dag. Folk, husdyr og vilt vandret gjennom landskapet vårt, til lands og til vanns, over fjell og gjennom daler, lenge før lande- og kommunegrensene var et tema.

TIDLIG BOSETTING

Bosetting langs kysten vår har vært styrt av klima og selvsagt også istider. For 11000 år siden begynte isen å trekke seg tilbake. Kystområdene ble bosatt etter hvert som de tinte fram. Levemåten i forhistorisk tid var basert på jakt, fangst, fiske og sanking. For å kunne overleve og best utnytte naturressursene, flyttet man trolig rundt mellom ulike boplasser. I Storfjord er det funnet tufter fra yngre steinalder, altså fra tidsrommet 4500-1800 f.Kr. Funnene er gjort ved utløpet av Skibotnelva og langs strandflatene på begge sider av fjorden. På Oteren er det blant annet funnet en trinnøks fra denne perioden.

Offersteiner og gravhauger er også kulturminner som forteller om bosetting og vandringer. I førkristen samisk gravskikk (fra 800 fKr - ca 1700-tallet) begravde man de døde i ur og berg. Slike gravhauger er registrert flere steder i kommunen, blant annet på Elsnes og på Galggojávri. (NIKU: Konsekvensutredning for deltema samiske kulturminner og kulturmiljø 12/2007).

DYR OG VANDRINGER

Mennesker i tidligere tider måtte vandre over store områder for å finne mat. I vårt område jaktet menneskene blant annet på villrein. For å fange villrein laget man fangstgroper langs reinens trekkruiter. Denne jaktmetoden er forløperen til tamreindrift som man mener begynte på 1500-tallet. Det finnes spor etter fangstgroper i området rundt Oteren, i Skibotndalen og på høyfjellet rundt Galggojávri.

Fangstgropene i Oteren-området ligger i nærheten av kommunegrensa mot Balsfjord, ikke langt fra E6. Her hadde trolig villreinen sin trekkroute mot kysten. I samme området flyttes også reinen i dag mellom vinter- og sommerbeite. Reinsdyra trekker ned Mortendalen og krysser E6 på sin vandring mot Lyngnehøya.

(Sweco: Konsekvensutredning reindrift reguleringsplan Nordkjosbotn - grense Storfjord 2018)

Teksten er beregnet på 10. årstrinn.

SJØVEIENE

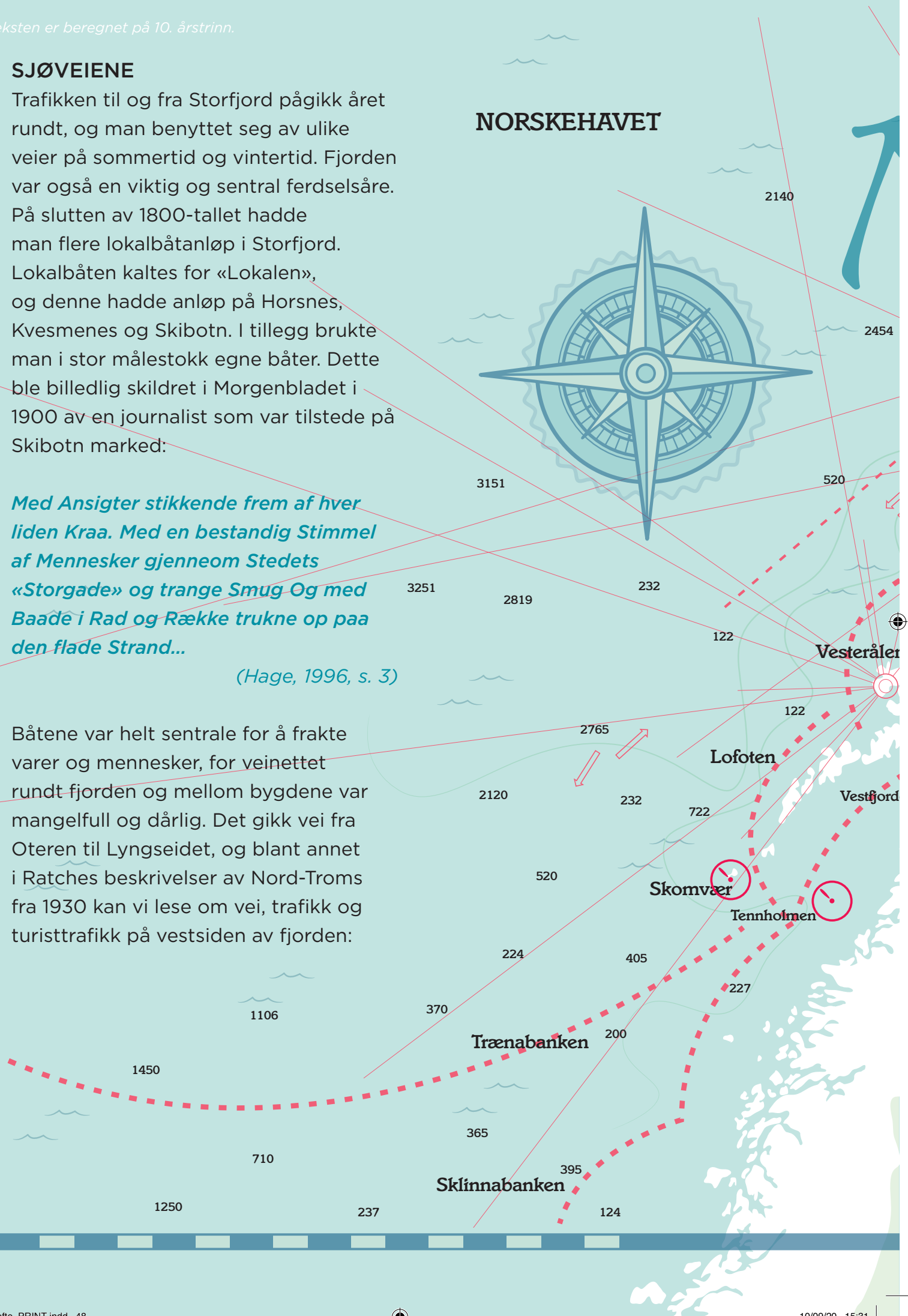
Trafikken til og fra Storfjord pågikk året rundt, og man benyttet seg av ulike veier på sommertid og vintertid. Fjorden var også en viktig og sentral ferdselsåre. På slutten av 1800-tallet hadde man flere lokalbåtanløp i Storfjord. Lokalbåten kaltes for «Lokalen», og denne hadde anløp på Horsnes, Kvesmenes og Skibotn. I tillegg brukte man i stor målestokk egne båter. Dette ble billedlig skildret i Morgenbladet i 1900 av en journalist som var tilstede på Skibotn marked:

Med Ansigter stikkende frem af hver liden Kraa. Med en bestandig Stimmel af Mennesker gjenneom Stedets «Storgade» og trange Smug Og med Baade i Rad og Række trukne op paa den flade Strand...

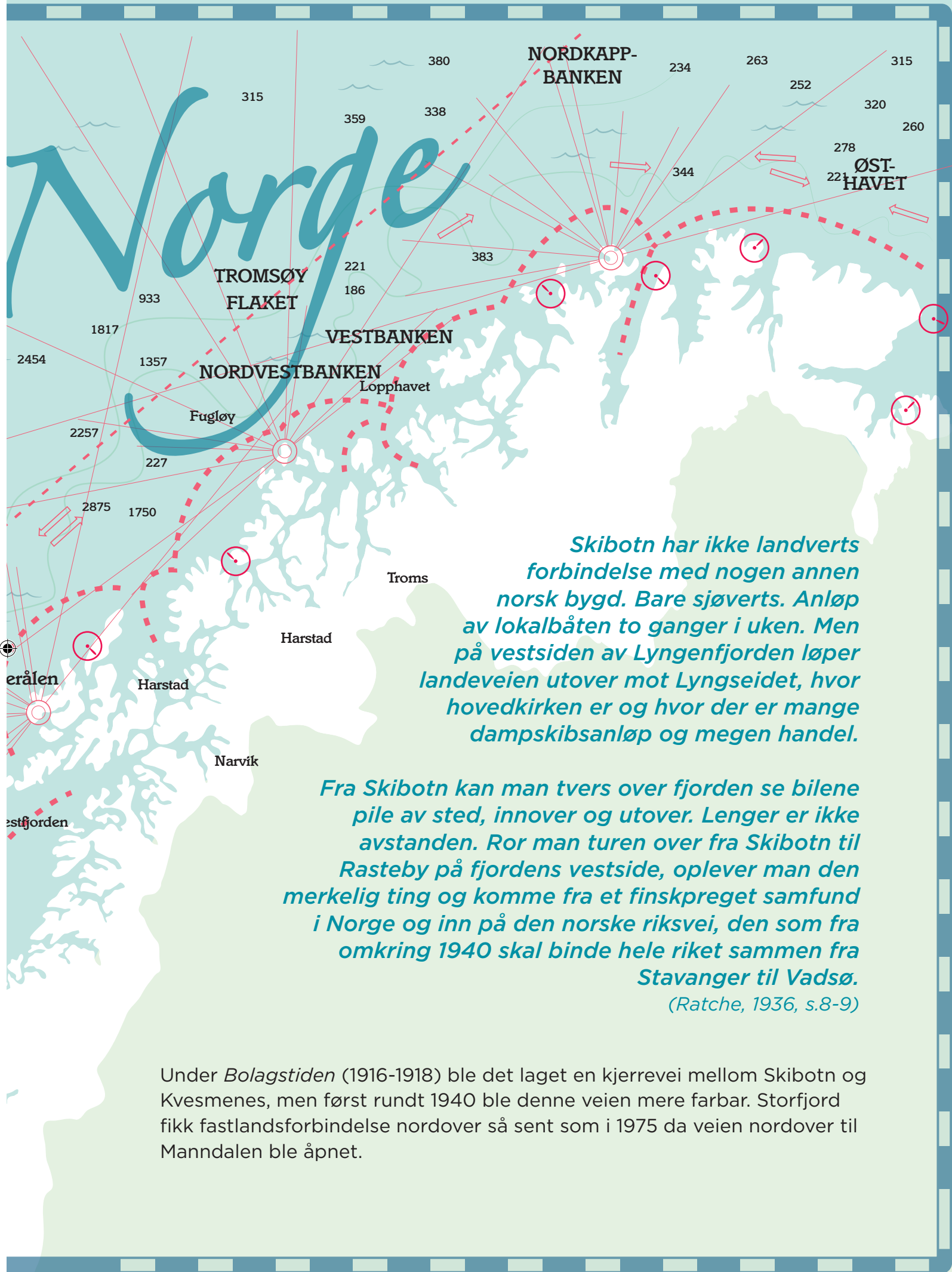
(Hage, 1996, s. 3)

Båtene var helt sentrale for å frakte varer og mennesker, for veinettet rundt fjorden og mellom bygdene var mangelfull og dårlig. Det gikk vei fra Oteren til Lyngseidet, og blant annet i Ratches beskrivelser av Nord-Troms fra 1930 kan vi lese om vei, trafikk og turisttrafikk på vestsiden av fjorden:

NORSKEHAVET

Skibotn har ikke landverts forbindelse med noen annen norsk bygd. Bare sjøverts. Anløp av lokalbåten to ganger i uken. Men på vestsiden av Lyngenfjorden løper landeveien utover mot Lyngseidet, hvor hovedkirken er og hvor der er mange dampskipsanløp og megen handel.

*Fra Skibotn kan man tvers over fjorden se bilene pile av sted, innover og utover. Lenger er ikke avstanden. Ror man turen over fra Skibotn til Rasteby på fjordens vestside, opplever man den merkelig ting og komme fra et finskpreget samfund i Norge og inn på den norske riksvei, den som fra omkring 1940 skal binde hele riket sammen fra Stavanger til Vadsø.
(Ratche, 1936, s.8-9)*

Under *Bolagstiden* (1916-1918) ble det laget en kjerrevei mellom Skibotn og Kvesmenes, men først rundt 1940 ble denne veien mere farbar. Storfjord fikk fastlandsforbindelse nordover så sent som i 1975 da veien nordover til Mandalen ble åpnet.

Teksten er beregnet på 10. årstrinn.

VEIEN TIL SKIBOTN MARKED

En viktig ferdselsåre på Nordkalotten kommer ned Skibotndalen. Historiske kilder nevner Skibotn marked allerede på 1500-tallet, og markedet regnes som et av de viktigste og eldste i Nord-Norge. I heftet *Markedshandel og læstadianisme* (1996) står det om hvordan folk fra fjellområdene, fra innlandet og fra kysten møttes på Skibotn marked. Handelsmennene kom fra hele Nordkalotten, men også langveisfarende fra Russland. Først på 1800-tallet begynte handelsmenn fra Sør-Norge å komme til markedet. Handelsmennene fra Tornedalen og samene kom med rein og pulk eller slede. Etter hvert begynte handelsmennene også å bruke hest og slede. Det fortelles at det kunne være opptil 200 reinraider som kom til markedet, og i hvert raid var det 10-12 rein.

Det var store mengder varer som ble omsatt. *Midt på 1800-tallet regner en med at det årlig ble omsatt 1000-2000 reinskrotter 4000-20000 ryper, 20000-36000 kg smør, 18000-65000 kg mel.* (Hage, 1996, s. 4) Fisk var også en viktig handelsvare, spesielt for handelsmennene fra Tornedalen. De

hadde med seg kjeler, børser, vadmél, lerret, klede, smør og smedvarer. Fra Sør-Norge hadde handelsmennene med seg mel, salt, tobakk, lær og tran. Samene brakte med seg reinkjøtt, ryper og skinnprodukter. Til og med reinhår var en handelsvare. Disse ble brukt som fyllmateriale i madrasser og puter.

Markedet i Skibotn var fast og ble gjennomført to ganger i året,- i perioden 1840-1914 faktisk hele tre ganger i året. Høstmarkedet ble arrangert i november, og vintermarkedet i slutten av januar. Det tredje markedet var i mars.

Høstmarkedet ble holdt 4 uker før jul. Tidspunktet hadde nok sammenheng med slaktetida om høsten og føreforholdene, det var da blitt frossen mark og snø. På høstmarkedet handlet fra gammelt av «fjellalmue med sjøalmue», og det ble gjerne referert til som et «lappemarked». Det andre markedet var fire uker etter jul, og fra gammelt av ble det gjerne besøkt av handelsborgere fra Torneå. Almuen handlet med profesjonelle handelsmenn derfra, og det blir gjerne referert til som et «kvænmarked».

(Hage, 1996, s. 4)

SIGNALDALEN

En annen viktig ferdselsåre som knytta Nordkalotten til kysten, gikk via Signaldalen. Signaldalen har i lange tider vært benytta som ferdselsvei mellom kysten og innlandet. En av vandringsstiene går på sørsida av Signaldalselva og over til Sverige. Det finnes skriftlige kilder fra 1700-tallet, fra Peter Schnitlers grenseprotokoller, som gir detaljerte beskrivelser av Signaldalen. Der står det at Signaldalen er ubebodd, stiene er myret og at de norske sjelden drar over der. Derimot kom det ofte folk fra den andre siden av grensen.

Dølakulturen i Signaldalen, med sin dialekt, byggeskikk, seterdrift og matkultur, er et resultat av en helt spesiell vandring som startet på slutten av 1700-tallet. Bønder sørfra flyttet til Tverrelvdalen i Alta, til Bardu, Målselv og Signaldalen. I 1848 kommer de første nyryderne fra Hallingdalen til Signaldalen.

Nybyggerne kom

hovedsakelig fra Østerdalen og Gudbrandsdalen og hadde med seg dølakulturen, en kultur som har blitt holdt i hevd fram til i dag.

Dølene i de forskjellige bygdene hadde nær kontakt seg imellom og det var egne vandringsstier som ble brukt for å holde kontakt med slekt og venner. I boka Signaldalen gjennom 150 år (s. 49) skriver Tore Figenschau om nettopp slike *døl-stier*:

Mens ferdselen i våre dager stort sett bare går opp og ned dalen, var trafikken gjennom sidedalene til og fra Tamokdalen og Målselv forholdsvis stor i tidligere tider. Signaldølene hadde slekt og venner i Målselv, og målselvingene i Signaldalen. Skulle man på besøk til hverandre, gikk vegen gjennom Postdalen, Vassdalen eller Rostadalen.

ELVEVOLLDALEN

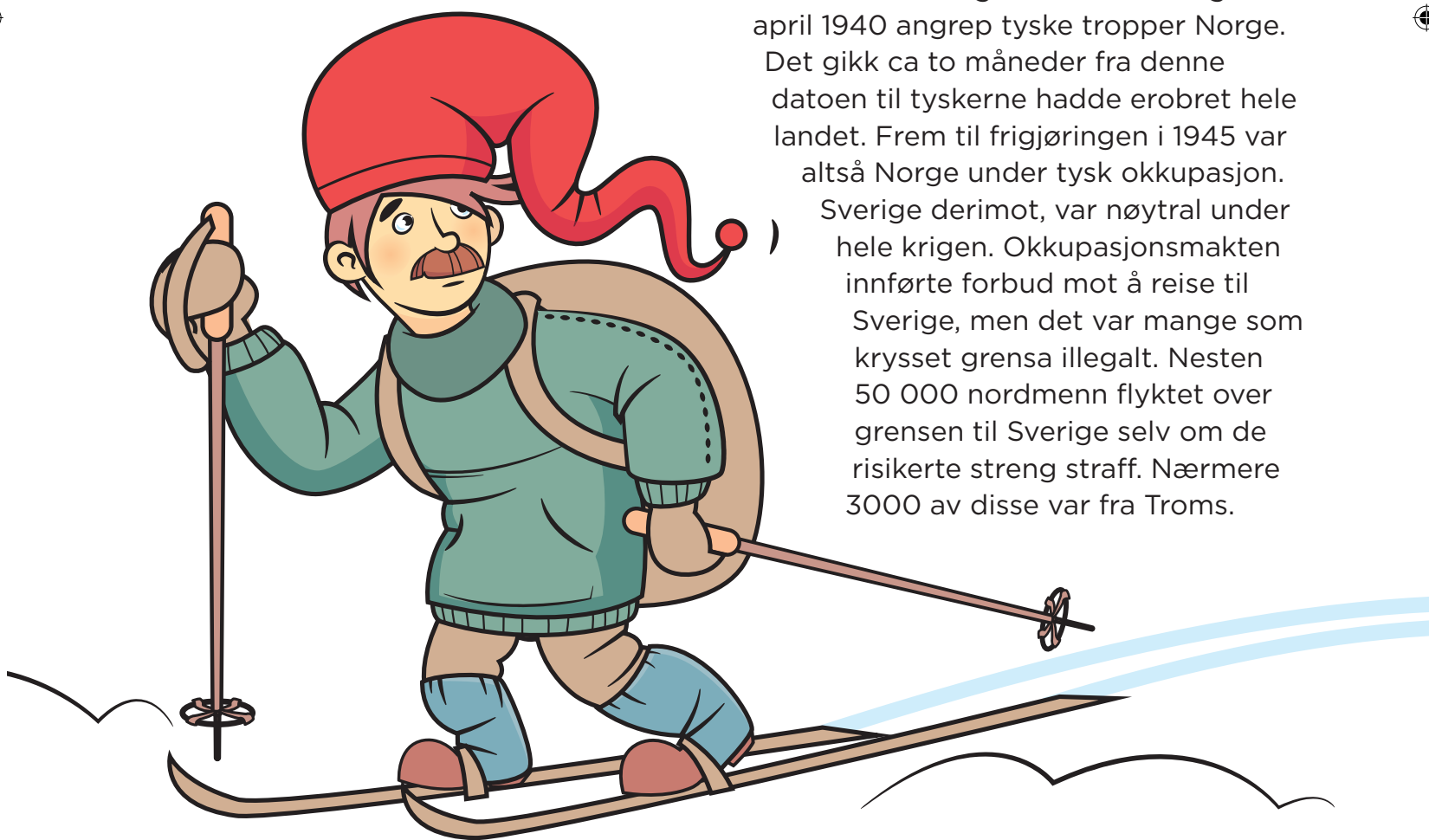
En av de mer romantiske vandringsstiene finner vi i Elvevoll. Ruta mellom Elvevoll og Djupen i Lakselvdalen blir på folkemunne kalt Friarstien eller Friarferden. Navnet har stien fått for at stien resulterte i kjæresten og familie på begge sider av dalen. Stien var en snarvei for folk langs fjorden som skulle til Tromsø. Og under krigen blei den brukt som evakueringsvei til Lakselvdalen. Friarstien har i senere tid blitt opprettholdt som en kulturvandringsrute.

Langs Friastien vandret også menneskene med husdyrene sine fra den ene bygda til den andre. Det var selvsagt viktig at avlsdyrene var fra forskjellige buskaper slik at man unngikk innavl. Slik var også husdyrene med på å knytte bygdene sammen. Husdyrhold har vært et av de viktigste bidragene til at folk har kunnet bosette seg langs fjorden.

Deler av denne stien blitt holdt ved like og tilrettelagt av lokale ildsjeler. Løypenettet har fått priser og anerkjennelse på landsnivå, og er i dag et ettertraktet turområde for både lokale og turister.

GRENSELOSING OG SVENSKETRAFIKK

Andre verdenskrig brøt ut i 1939 og 9. april 1940 angrep tyske tropper Norge. Det gikk ca to måneder fra denne datoen til tyskerne hadde erobret hele landet. Frem til frigjøringen i 1945 var altså Norge under tysk okkupasjon. Sverige derimot, var nøytral under hele krigen. Okkupasjonsmakten innførte forbud mot å reise til Sverige, men det var mange som krysset grensa illegalt. Nesten 50 000 nordmenn flyktet over grensen til Sverige selv om de risikerte streng straff. Nærmere 3000 av disse var fra Troms.

Signaldalen var trolig den mest trafikkerte dalen i Nord-Troms, men også gjennom Kitdalen, Mortendalen og Skibotndalen var det illegal trafikk. De fleste som rømte gjennom Signaldalen og Kitdalen reiste via Karesuando i Sverige.

Det fantes fluktruter langs hele grensen opp til Kautokeino, men fluktrutene nord for Storfjord var ansett som svært farlige siden man også måtte passere gjennom Finland.

(Lyngstad, 2015, s. 155-159)

I løpet av de 5 åra krigen varte, var det mange som krysset grensen til Sverige, ikke minst her i Storfjord. Utallige er de historiene om folk som dro over grensen. Noen dro fordi de var blitt utskrevet til arbeid for tyskerne, andre fordi de måtte komme seg unna Gestapos lange fingre, andre var redd represalier på grunn av sabotasjevirkosomhet og noen evakuerte over grensa. Det var mange som var kjente i dalene, spesielt i Signaldalen. Samholdet i bygda var godt, men lokale nazitilhengere fra Lyngenområdet var ofte på farten for å sirkle inn folk som drev med illegal virksomhet.

I første fase av krigen tok folk seg stort sett over grensa aleine - det var ikke mange tyskere i dalen. Etter hvert kom grenselosinga i gang, og tyskerne økte sine vaktstyrker. I dalen stod folk klare til å hjelpe flyktingene. Og der var pålitelige folk, Alfred Nymo, Eyolf Rognli, Karl Fosshaug, for å nevne noen. Det er ikke få som har blitt loset opp gjennom dalen forbi Gappohytta ned Kummadalen og videre til Kummavuopio i Sverige.

(Krigen i Storfjord, 1981, s. 9)

Innbyggere i dalene ble altså brukt som kjentmenn, eller såkalte grenseloser. Grenselosene skulle hjelpe folk på flukt i trygghet over grensen, og dette var naturligvis en særdeles farlig oppgave. Grenselosene måtte være svært godt kjente i terrenget og kunne bevege seg trygt fjellet. Arbeidet måtte selvsagt skje i all hemmelighet og uten at for mange visste om dem. Verken nazistvennlige nordmenn eller tyske soldater måtte få nyss i grenselosnettverket. Grenselosene gikk til fots eller på ski for å komme seg over grensen og raskest mulig tilbake slik at ingen ble mistenksomme.

Befolkningen i Signaldalen hadde en spesielt viktig rolle i grensetrafikken, og samholdet i bygda var stor. Dette fremkommer tydelig blant annet i et tidsvitneintervju med Eyolf Rognli

(Krigen i Storfjord, 1981, s. 16):

Alle som var motstandere av den tyske wehrmacht ble innblandet i grensetrafikken, og det var jo for så vidt hele Signaldalen. I Signaldalen var det ingen tvilsomme personer. Alle stilte på lik linje. De kaltes for jøssinger. I 1940 ble det organisert en viss motstand mot den tyske okkupasjonen.

VEI ER MER ENN BARE VEI

Kontrasten kunne ikke vært større fra fortidas reinraider, krigens grenseloser og flyktingenes farefulle vandringer og til vegvesenets satsing på intelligent vei i Storfjord. Borealis er et høyteknologisk veiprojekt hvor Statens vegvesen tester og utvikler intelligente transportsystem (ITS) og gjør veier til testlaboratorium for ny teknologi.

På vegvesenets egne sider kan man lese om akustiske fiberkabler som skal registrere kjøretøy og bevegelser, termiske kameraer som skal registrere dyr på veien og automatiske skilt som kommuniserer om vei- og værforhold. ITS har altså utallige muligheter og kan gi sannhetsinformasjon om blant annet vær, føreforhold, trafikkuhell, automatisk skanning av kjøretøyets bremses og varsel om dyr eller lignende hinder i veien. Prosjektet går fra Skibotn til Kilpisjärvi/Gilbbsjávri samtidig som Finland har et tilsvarende prosjekt for strekningen videre til Kolari.

KILDER

Figenschau, Tore (1999):

Signaldalen gjennom 150 år. Tekst & Cetera.

Hage, Ingebjørg (1996): *Markedshandel og læstadianisme -*

Skibotn markedsplass. Fotefar mot nord, 1996.

Lyngstad, Torleif (2015): *Veien til Sverige.*

Orkana forlag AS.

NIKU, rapport til arealplan (2007): *Arealplan*

Storfjord kommune -

Konsekvensutredning for deltema samiske kulturminner og kulturmiljø

Ratche, Arthur: *Finsk fare for Finmark.* Gyldendal norsk forlag. 1936

Storfjord kommune, *temahefte Krigen i Storfjord,* 1981.

<https://www.storfjord.kommune.no/temahefte-krigen-i-storfjord.4524543-108942.html>

Sweco Rapport 58234001 (2018): *Konsekvensutredning reindrift reguleringsplan Nordkjosbotn - grense Storfjord, Statens Vegvesen, Region Nord*

NYTTIGE NETTRESSURSER

<https://www.storfjord.kommune.no/markedsplassen-og-markedsbuene.5077071-257425.html>

<https://ntrm.no/museumsanlegg/skibotn/>

<https://gaisi.wordpress.com/2012/03/29/skitur-langs-friarstien-fra-djupen-til-ellevoll-lordag14-04/>

REFLEKSJONSOPPGAVER:

1 Hva betyr tre stammers møte for deg?

2 Hva vil det si å være storfjording?
Er det noe man er eller er det noe man kan bli?

3 Hva legger du i begrepet identitet?

4 Storfjord kommune har Mangfold styrker som sitt motto.
Hva tror du menes med et slikt motto?
Hvordan mener du at kommunen skal jobbe for å styrke/fremme mangfold?

5 Hva slags produkter eller konsept basert på den lokale kulturen
ville du ha utviklet eller brukt dersom du skulle skape din egen arbeidsplass?

KILDER

Bull, Tove (1996):

Målet i Troms og Finnmark, kapittel i Nordnorske dialekter. Jahr og Skare (red). NOVUS forlag.

Eriksen, Knut Einar og Einar Niemi (1981):

Den finske fare: sikkerhetsproblemer og minoritetspolitikk i nord 1860-1940. Oslo: Universitetsforlaget

Figenschau, Tore (1999):

Signaldalen gjennom 150 år, Tekst & Cetera.

Hage, Ingebjørg (1996):

Markedshandel og læstadianisme – Skibotn markeds plass. Fotefar mot nord.

Hauge, Tore (red.) (1981):

Krigen i Storfjord [Internett] Tilgjengelig fra:

<https://www.storfjord.kommune.no/temahefte-krigen-i-storfjord.4524543-108942.html> [Sist besøkt 28.05.20]

Kristiansen, Roald E. (2001): *Læstadianismen: Fremvekst og utbredelse* [Internett]

Tilgjengelig fra: <http://www.love.is/roald/lestado1.htm> [Sist besøkt 28.05.20]

Kunnskapsdepartementet sitt senter for IKT i utdanningen: *Statens fornorskningsgrep* [Internett]

Tilgjengelig fra: http://www.minstemme.no/faglige-ressurser/statens_fornorskningsgrep

[Sist besøkt 24.06.20]

Lyngstad, Torleif (2015): *Veien til Sverige*, Orkana forlag as.

NIKU rapport til arealplan (2007): *Arealplan Storfjord kommune – Konsekvensutredning for deltema samiske kulturminner og kulturmiljø*

Nord-Troms museum (2018): *Læstadianismen* [Internett] Tilgjengelig fra:

<https://ntrm.no/Utforsk/Nettpublikasjoner/Laestadianismen/> [Sist besøkt:07.05.20]

Ratche, Arthur (1936): *Finsk fare for Finmark*, Gyldendal norsk forlag.

Strøm Bull, Kirsti (2014): *Jordsalgslovgivningen.* [Internett]. Tilgjengelig fra:

<https://www.domstol.no/globalassets/upload/finn/sakkyndige-utredninger/jordsalgslovgivningen-kirsti-strom-bull.pdf>

[Sist besøkt 24.06.20]

Sweco Rapport 58234001 (2018) *Konsekvensutredning reindrift reguleringsplan Nordkjosbotn – grense Storfjord Statens Vegvesen, Region Nord*

Utdanningsdirektoratet (2014): *Gávnos - Samisk innhold på tvers av læreplaner*

[Internett] Tilgjengelig fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/veiledning-til-lp/samisk-innhold-i-fagene/>

[Sist besøkt 07.05.20]

NYTTIGE NETTRESSURSER:

Demokrati og deltakelse: www.minstemme.no

Kvensk institutt: www.kvenskinstitt.no

Kvenske stedsnavn: www.kvenskestedsnavn.no

Lokalhistorie i Storfjord:

<https://www.storfjord.kommune.no/noekkeltall-og-historie.403135.no.html>

Nord-Troms museum: www.ntrm.no

Sametinget: www.sametinget.no

Samisk språk og språkpolitikk:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-18/id2515222/sec2>

Sannhets- og forsoningskommisjonen:

<https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2017-2018/sannhets-og-forsoningskommisjonen/>

Stiftelsen Lásságámmi:

www.lassagammi.no

Språkrådet, informasjon om flerspråklige stedsnavn:

<https://www.sprakradet.no/Sprakarbeid/Stedsnavn/Navn-i-flerspraklige-omrader/>

Storfjord kommune, Bygdeordbok for Storfjord (2011):

<https://www.storfjord.kommune.no/bygdeordbok-for-storfjord.4932898-102429.html>

STORFJORD SPRÅKSENTER